

Alkoholkonsumtionen i Sverige 2001–2022

CAN Rapport 221
Björn Trolldal

Förord

Monitormätningarnas huvudsyfte är att beräkna den totala alkohol- och tobakskonsumtionen i Sverige, där både registrerade och oregistrerade källor inkluderas i beräkningarna. Mätningarna startades i juni år 2000 och har sedan dess pågått kontinuerligt. Drygt 400 000 personer har deltagit i mätningarna sedan starten. CAN har varit ansvariga för Monitormätningarna sedan 2013. Den delen av Monitormätningarna som rör alkohol finansieras av Systembolaget.

I den här rapporten presenteras aktuella beräkningar av den totala alkoholanskaffningen och de olika registrerade och oregistrerade delmängderna till och med 2022. Beräkningarna redovisas för hela den aktuella perioden 2001–2022, men med fokus på förändringar under 2022 jämfört med 2021. Dessutom redovisas förändringar mellan åren 2019 och 2022.

Rapporten har författats av Björn Trolldal. Även Tony Nilsson och Martina Zetterqvist har på olika sätt bidragit i arbetet med rapporten. Ida Ömalm Ronvall har språkgranskat och korrekturläst.

CAN vill passa på att tacka alla som har medverkat i Monitormätningarnas frågeundersökning eller som på annat sätt har bidragit till mätningarnas genomförande under åren.

CAN är ett nationellt kompetenscentrum som tar fram och sprider kunskap om alkohol, narkotika, dopning, tobak och spel om pengar. Vi följer konsumtions- och skadeutvecklingen genom undersökningar och forskning. Myndigheter och organisationer använder kunskap från CAN som underlag för beslut och insatser. Vi är en del av civilsamhället och i vår styrelse finns representanter för våra medlemsorganisationer. Där finns även olika myndigheter representerade.

Stockholm, oktober 2023

Charlotta Rehnman Wigstad

Direktör CAN

Innehåll

Sammanfattning.....	4
Inledning.....	9
Resultat.....	13
Inledning.....	13
Registrerad, oregistrerad och total alkoholanskaffning.....	13
De olika anskaffningskällornas andelar av respektive dryck.....	22
Dryckernas andelar av respektive anskaffningskälla.....	23
Registrerad och oregistrerad anskaffning av respektive dryck.....	25
De olika dryckernas andelar av den totala anskaffningen.....	30
Typ av dryck och anskaffningskälla.....	31
Utländska besökares köp i Sverige och svenskars konsumtion utomlands.....	34
Minskade köp av smugglad alkohol.....	38
Avslutande sammanfattning.....	41
Referenser.....	42
Bilaga 1: Tabellbilaga.....	46
Bilaga 2: Material och metod.....	55
Monitormätningarnas utgångspunkter.....	55
Registrerad försäljning.....	60
Oregistrerade delmängder.....	61
Korrigerering av de självrapporterade oregistrerade delmängderna.....	63
Bortfall av problemdrickare.....	67

Citera gärna publikationen som:

Trolldal B. Alkoholkonsumtionen i Sverige 2001–2022. Stockholm: Centraförbundet för alkohol- och narkotikaupplysning (CAN); 2023. Rapport 221.

Centraförbundet för alkohol- och narkotikaupplysning, CAN

ISBN 978-91-7278-356-0
urn urn:nbn:se:can-2023-7

Sammanfattning

I Monitormätningarna beräknas den totala alkoholkonsumtionen i Sverige genom att summera den registrerade delen av konsumtionen och den oregistrerade delen. Den registrerade delen utgörs av alkohol som säljs genom de registrerade försäljningskanalerna i Sverige, det vill säga på Systembolaget, restauranger och i livsmedelsbutiker.

Den oregistrerade delen består av:

- Alkohol som tas in i landet i samband med resor
- Hemtillverkning
- Köp av smugglad alkohol
- Köp via internet (Systembolagets försäljning online ingår dock i den registrerade försäljningen)

För att kartlägga den oregistrerade delen genomförs frågeundersökningar riktade till ett representativt urval av befolkningen i åldrarna 17 till 84 år. Sedan årsskiftet 2019/2020 har alla med mobiltelefon i urvalet möjligheten att besvara frågorna i enkäten via ett digitalt formulär i en sms-länk. De som inte besvarar enkäten på detta sätt blir uppringda för en telefonintervju på samma sätt som tidigare. Detta gäller av naturliga skäl även de som enbart har fast telefoni.

I denna rapport presenteras aktuella beräkningar av den totala alkoholanvändningen och de registrerade och oregistrerade delmängderna till och med 2022. I rapporten redovisas framför allt uppgifter för tioårsperioden 2013–2022, som är uppdelad i två delperioder. Den första delen sträcker sig från 2013 till och med 2019a och är baserad på den gamla metodiken. Den andra delen täcker åren 2019b till och med 2022 och bygger på den nya metodiken. Dessutom redovisas förändringar i användningen av de olika delmängderna under 2022 jämfört med året innan, det vill säga 2021. Användningen anges i, eller är baserad på, liter ren (100 %) alkohol per invånare 15 år och äldre.

Den totala alkoholkonsumtionen 2022

Sammanfattningsvis kan det konstateras att alkoholkonsumtionen ökade med 1,6 % under 2022 jämfört med 2021. Konsumtionen uppgick till 8,82 liter ren alkohol per invånare 15 år och äldre under 2022. Jämfört med 2019 har konsumtionen dock minskat med 1,8 %.

Den registrerade försäljningen sjönk något under 2022 jämfört med 2021. Minskningen var 1,3 %. Jämfört med 2019 har däremot den registrerade delen ökat med 5,1 %.

Tabell 1. Den totala konsumtionen i ren alkohol per invånare 15 år och äldre, samt andelarna registrerad och oregistrerad konsumtion åren 2019, 2021 och 2022.

	Förändring				
	2019	2021	2022	2019–2022	2021–2022
Totalt	8,98	8,68	8,82	-1,8 %	+1,6 %
Andelen registrerad	79,5 %	87,6 %	85,1 %	+5,6 procentenheter	-2,5 procentenheter
Andel oregistrerad	20,5 %	12,4 %	14,9 %	-5,6 procentenheter	+2,5 procentenheter

Den oregistrerade konsumtionen ökade med nästan 22 % under 2022 jämfört med 2021. Jämfört med 2019 har dock den oregistrerade delen minskat med drygt 28 %. Både resandeförseln och köp av smuglad alkohol var lägre under 2022 jämfört med 2019.

Den registrerade *andelen* av den totala konsumtionen uppgick under 2022 till 85,1 %. Den oregistrerade andelen uppgick till 14,9 %, se tabell 1.

De registrerade delarna av konsumtionen

De registrerade delarna under 2022 jämfört med 2021

- Under 2022 uppgick den registrerade delen av konsumtionen till 7,50 liter ren alkohol per invånare 15 år och äldre. Det är en minskning med 1,3 % under 2022 jämfört med 2021.
- Både Systembolagets försäljning och försäljningen av folköl sjönk under 2022 jämfört med året före. Minskningen på Systembolaget var 4,6 %. Försäljningen av folköl sjönk med 5,3 %.
- Restaurangförsäljningen steg däremot kraftigt under 2022 jämfört med 2021. Ökningen var 31,6 %.

De registrerade delarna under 2022 jämfört med 2019

- Under 2022 var den registrerade konsumtionen 5,1 % större jämfört med 2019, baserat på liter ren alkohol per invånare 15 år och äldre.
- Denna ökning berodde på att försäljningen på både Systembolaget och restauranger steg. Jämfört med 2019 ökade Systembolaget sin försäljning med 6,5 % och restaurangerna med 3,3 %.
- Folkölsförsäljningen sjönk med 10,3 %.

De oregistrerade delarna av konsumtionen

De oregistrerade delarna under 2022 jämfört med 2021

- Under 2022 uppgick den oregistrerade delen av konsumtionen till 1,31 liter ren alkohol per invånare 15 år och äldre. Det är en ökning med nästan 22 % jämfört med 2021.

- Samtliga oregistrerade delmängder utom köp av smugglat ökade.
- Resandeförseln steg med 86,8 % och hemtillverkningen med 9,4 %. Internetköpen ökade med 13,5 %. (Systembolagets försäljning online ingår dock i Systembolagets registrerade försäljning.)
- Köp av smugglad alkohol minskade däremot med 42,3 % under 2022 jämfört med 2021.

De oregistrerade delarna under 2022 jämfört med 2019

- Konsumtionen av de oregistrerade delmängderna var drygt 28 % lägre under 2022 jämfört med 2019.
- Den lägre nivån beror både på lägre resandeförseln och mindre köp av smugglad alkohol. Resandeförseln var 32,8 % lägre och köp av smugglad alkohol var 64,9 % lägre under 2022 jämfört med 2019.
- Både köp via internet och hemtillverkning ökade relativt kraftigt under perioden 2019–2022, men från låga nivåer.

De olika källornas andelar av den totala konsumtionen

De olika källornas andelar under 2022 jämfört med 2021

- Det skedde vissa förändringar i de olika källornas andelar av totalkonsumtionen under 2022 jämfört med 2021, se tabell 2.
- Systembolagets andel uppgick till 70,3 %. Det är en minskning med 4,6 procentenheter jämfört med året före.
- Restaurangernas andel var 10,5 %, en ökning med 2,4 procentenheter jämfört med 2021.
- Folkölsförsäljningen uppgick till 4,3 %. Det är 0,3 procentenheter mindre jämfört med året innan.
- Resandeförselns andel var 7,9 %, en ökning med 3,6 procentenheter.
- Hemtillverkningens andel var 2,7 % under 2022, en viss ökning.
- Andelen som bestod av köp via internet uppgick till 2,2 %, vilket också var något mer jämfört med 2021.
- Köp av smugglad alkohol uppgick till 2,0 %, vilket är en minskning.

Tabell 2. De olika källornas andelar av den totala konsumtionen åren 2019, 2021 och 2022, samt förändringar i procentenheter.

Källa	Förändring i procentenheter				
	2019	2021	2022	2019–2022	2021–2022
Systembolaget	64,8 %	74,9 %	70,3 %	+5,5	-4,6
Restauranger	10,0 %	8,1 %	10,5 %	+0,5	+2,4
Folkölsförsäljning	4,7 %	4,6 %	4,3 %	-0,4	-0,3
Resandeförsel	11,6 %	4,3 %	7,9 %	-3,7	+3,6
Hemtillverkning	2,0 %	2,5 %	2,7 %	+0,7	+0,2
Köp via internet *	1,2 %	2,0 %	2,2 %	+1,0	+0,2
Köp av smugglad alkohol	5,7 %	3,6 %	2,0 %	-3,7	-1,6

* Systembolagets försäljning online ingår inte

De olika källornas andelar, under 2022 jämfört med 2019

- Under denna period skedde vissa relativt stora förändringar i de olika källornas andelar av den totala konsumtionen. Det gäller framför allt ökningen av försäljningen på Systembolaget samt minskningen i resandeförseln och köp av smugglad alkohol, se tabell 2.
- Under 2022 var Systembolagets andel 70,3 %. Det är en ökning med 5,5 procentenheter jämfört med 2019.
- Resandeförselns andel uppgick under 2022 till 7,9 %, vilket är en minskning med 3,7 procentenheter.
- Andelen köp av smugglad alkohol var 2,0 % under 2022, vilket också är en minskning med 3,7 procentenheter.
- Restaurangernas andel ökade däremot, från 10,0 % till 10,5 %.
- Folkölets andel minskade något samtidigt som hemtillverkningens andel och köpen via internet ökade under 2022 jämfört med 2019.

Förändringar i konsumtionen av olika dryckeskategorier

De olika dryckeskategoriernas andelar under 2022

- Under 2022 uppgick andelen vin till 43,8 % av den totala konsumtionen, följt av starköl med 31,7 % och spritdrycker med 18,1 %. Folköl stod för 4,3 % och cider för 2,1 %, se tabell 3.
- Förändringarna var relativt små under 2022 jämfört med 2021. De största förändringarna var andelen vin som minskade med 0,7 procentenheter och andelen starköl som ökade med 0,6 enheter.

De olika dryckeskategoriernas andelar under perioden 2019–2022

- Rangordningen av dryckeskategorierna var samma under perioden 2019–2022. Vin konsumerades mest och cider minst, se tabell 3.

- Däremot skedde vissa förändringar av andelarnas storlekar under perioden. Andelen vin ökade med 1,5 procentenheter och andelen starköl minskade med 0,8 enheter. Spritdrycker minskade med 0,6 procentenheter, folköl med 0,4 och cider med 0,2 enheter.

Tabell 3. De olika dryckeskategoriernas andelar av den totala konsumtionen 2019, 2021 och 2022, samt förändringar i procentenheter.

Dryck	Förändring i procentenheter				
	2019	2021	2022	2019–2022	2021–2022
Vin	42,3 %	44,5 %	43,8 %	+1,5	-0,7
Starköl	32,5 %	31,1 %	31,7 %	-0,8	0,6
Spritdrycker	18,6 %	17,7 %	18,1 %	-0,6	0,4
Folköl	4,7 %	4,6 %	4,3 %	-0,4	-0,3
Cider	1,9 %	2,1 %	2,1 %	+0,2	0,0

Dominerande drycker per anskaffningskälla under 2022

- Försäljningen av vin stod för 50,7 % av Systembolagets försäljning och starköl för 29,7 %, mätt i liter ren alkohol.
- Restaurangförsäljningen dominerades av starköl som stod för 55,0 % av försäljningen, följt av vin med 29,3 %.
- Sprit stod för 35,1 % av resandeförseln och starköl för 34,9 %.
- Starköl var störst när det gäller köp av smugglad alkohol med en andel på 54,7 %. När det gäller hemtillverkning var vin störst med 43,9 %. Även inom internethandeln var vin störst, med en andel på 53,1 %.

De minskade köpen av smugglad alkohol

Under perioden 2019–2022 minskade köpen av smugglad alkohol. Minskningen mellan 2021 och 2022 berodde inte på att det var färre personer som köpte utan på att det köptes vid färre tillfällen. Andelen av de som köpte smugglad alkohol och som även handlade på Systembolaget ökade under 2022 jämfört med 2021, liksom andelen som förde in alkohol vid resor. Potentiella förklaringar till de minskade köpen av smugglad alkohol är de ökade bensinpriserna, försvagningen av svenska kronan och prisökningar i Tyskland och Danmark.

Utländska besökares köp av alkohol i Sverige och svenskars konsumtion utomlands

I den här rapporten genomfördes nya beräkningar av den mängd alkohol som utländska besökare köper i Sverige och den mängd som svenskar konsumerar utomlands. Resultaten visade att dessa båda volymer i stort sett är lika stora, vilket överensstämmer med tidigare utförda beräkningar.

Inledning

Bakgrund

I Monitormätningarna summeras den registrerade delen av alkoholanskaffningen med den oregistrerade delen för att på det sättet beräkna den totala konsumtionen i landet. Den registrerade delen omfattar alkohol som säljs inom landet, det vill säga på Systembolaget, restauranger och i livsmedelsbutiker. Denna del kallas för "registrerad" eftersom försäljningen genom dessa kanaler finns statistikförd hos Systembolaget, Folkhälsomyndigheten och Sveriges Bryggerier.

Den oregistrerade delen består av alkohol som tas in i landet i samband med reor, hemtillverkning, köp av smugglad alkohol och köp via internet. (Systembolagets försäljning online ingår dock i den registrerade försäljningen.) Eftersom den oregistrerade delen inte är statistikförd någonstans kartläggs den i stället med hjälp av Monitormätningarnas löpande frågeundersökning. Det är över 18 000 personer som medverkar i undersökningen varje år. Totalt har drygt 400 000 personer deltagit sedan starten i juni 2000.

I den här delen av Monitormätningarna beräknas konsumtionen av alkohol på anskaffningsplanet (köp, införsel och hemtillverkning) och inte på konsumtionsplanet. Över en längre tidsperiod är dock konsumtionen i princip densamma som anskaffningen. Begreppen anskaffning och konsumtion används därför synonymt i denna rapport.

Konsumtionen/anskaffningen anges i, eller är baserad på, liter ren alkohol per invånare 15 år och äldre. I resultatavsnittet redovisas ofta de olika delmängderna anskaffad alkohol per invånare 15 år och äldre med två decimaler. Syftet med detta är att kunna synliggöra förändringar av relativt små delmängder på ett bättre sätt, jämfört med om färre decimaler används. Denna exakthet bör dock tolkas med viss försiktighet. Detsamma gäller för procentuella förändringar, som ofta anges med en decimal.

Rapportens disposition

Rapporten inleds med en kort beskrivning av de datamaterial som används i Monitormätningarna. I resultatavsnittet presenteras de aktuella förändringarna i de olika registrerade och oregistrerade delmängderna samt hur konsumtionen för de olika dryckerna har utvecklats över tid. Det gäller i första hand förändringarna under de två senaste åren, det vill säga 2022 jämfört med 2021. Rapporten har även ett speciellt fokus på förändringarna mellan åren 2022 och 2019. År 2019 genomfördes en metodförändring i mätningarna som innebär att resultaten under åren 2019–2022 är jämförbara. Däremot ledde denna metodförändring ett mindre hack i tidsserien. Det har medfört att jämförelser bakåt i tiden har försvårats. Dessutom utgör 2019 det sista året före utbrottet av

covid-19 pandemin. Det gör det möjligt att beskriva hur konsumtionen har utvecklats under och efter pandemin ur olika perspektiv.

Resultatdelen avslutas med ett avsnitt som handlar om de minskade köpen av smugglad alkohol, samt ett avsnitt där mängden alkohol som svenskar konsumerar utomlands jämförs med utländska besökares köp i Sverige.

Det finns två bilagor till rapporten. Bilaga 1 är en tabellbilaga där uppgifter för hela den aktuella perioden 2001–2022 presenteras. På CAN:s hemsida finns även motsvarande tabellbilaga i excelformat (CAN, 2023). Bilaga 2 innehåller en fördjupad beskrivning av de datamaterial och den metodik som används i Monitoreringarna.

Förändrad metodik i undersökningen

Som ett komplement till de traditionella telefonintervjuerna erbjuds sedan årsskiftet 2019/2020 respondenter med mobiltelefon möjlighet att besvara frågorna via ett digitalt formulär tillgängligt via en sms-länk. Under 2019 genomfördes ett större test med den nya metodiken, parallellt med den äldre metoden som då användes. Syftet var att beräkna länkvärden som kan användas för att jämföra svaren från den nya metodiken med svaren från den gamla.

I rapporten redovisas framför allt uppgifter för tioårsperioden 2013–2022, som är uppdelad i två delperioder. Den första delperioden sträcker sig från 2013 till 2019 och grundar sig på den tidigare använda metoden, medan den andra delperioden löper från 2019 till 2022 och är baserad på den nya metoden. Det finns därför genomgående två parallella uppgifter för år 2019.

De uppgifter som tagits fram med den tidigare metodiken anges med "2019a", och de som är framtagna med den nya metodiken benämns som "2019b". Uppgifterna för åren 2019b, 2020, 2021 och 2022 är således jämförbara med varandra. För en mer detaljerad beskrivning, se Bilaga 2.

Registrerad försäljning av alkoholdrycker

Den registrerade försäljningen i Sverige består av försäljning på Systembolaget och på restauranger, samt av folköl i livsmedelsbutiker. Uppgifterna om försäljningen på Systembolaget erhålls direkt från Systembolaget. Försäljning på restauranger baseras på partihandlarnas uppgifter som redovisas till Folkhälsomyndigheten. Försäljningen av folköl beräknas av Delfi Marknadspartner AB på uppdrag av Sveriges Bryggerier. Delfi redovisar uppgifter om försäljningen från de företag som är medlemmar i Sveriges Bryggerier. De har en mycket stor del av den svenska marknaden. Försäljningen från övriga företag uppskattas.

I de redovisade uppgifterna om folkölsförsäljningen i denna rapport ingår även den försäljning som sker på restauranger eller andra serveringsställen. Denna försäljning utgör en knapp procent av den totala folkölsförsäljningen men specificeras inte separat i rapporten.

När det gäller dryckeskategorin ”cider” i den här rapporten, så ingår även så kallade blanddrycker och ”alkoläsk” och benämns som ”cider och blanddrycker”. I den officiella restaurangstatistiken särredovisas dock inte ”cider och blanddrycker”. Dessa drycker klassificeras i stället i respektive huvudkategori, det vill säga som sprit, vin eller starköl beroende på vilken tillverkningsprocess som använts. Detta får till följd att uppgifterna om total anskaffning av cider och blanddrycker i den här rapporten inte ger en heltäckande bild av konsumtionen av dessa drycker i landet.

Oregistrerad anskaffning av alkohol

Den oregistrerade delen av den totala konsumtionen består av fyra delmängder: alkohol som tas in i landet i samband med resor, hemtillverkning, köp av smugglad alkohol och köp via internet. (Systembolagets försäljning online ingår däremot i Systembolagets registrerade försäljning.)

I Monitormätningarna kartläggs dessa fyra delmängder med hjälp av en löpande frågeundersökning som omfattar ungefär 18 000 personer per år. Sedan starten år 2000 har fler än 400 000 personer medverkat i undersökningen. För att minimera effekterna av olika faktorer som kan snedvrیدا svaren i undersökningen baseras den på fyra grundläggande principer. Dessa principer är:

1. Undvikande av mått på konsumtionsplanet:
I den här delen av Monitormätningarna mäts konsumtionen av alkohol på anskaffningsplanet (köp, införsel och hemtillverkning) och inte på konsumtionsplanet.
2. Kort observationstid:
För att minimera risken för bland annat glömskeeffekter är det viktigt att använda så kort observationstid som möjligt. I frågeundersökningen ställs därför frågor om respondenternas anskaffning under de senaste 30 dagarna.
3. Mätning på aggregerad nivå:
Eftersom frågorna i den här delen av mätningarna rör den totala anskaffningen av alkoholdrycker, inklusive både de oregistrerade och registrerade delmängderna, innebär det att resultaten avser utvecklingen av konsumtionen på aggregerad, nationell nivå och inte på grupp- eller individnivå.
4. Korrigering av de oregistrerade delmängderna:
Eftersom de oregistrerade delmängderna som fångas in i undersökningen ofta är behäftade med olika felkällor, bland annat till följd av bortfall, underrapportering samt ibland överrapportering, genomförs vissa korrigeringar. Dessa korrigeringar baseras på frågor om hur mycket alkohol respondenterna uppger att de har köpt på Systembolaget.

Respondenternas aggregerade svar jämförs med den faktiska försäljningen på Systembolaget. Skillnaden mellan respondenternas uppgivna köp och

Systembolagets faktiska försäljning används som en korrigeringsfaktor vid beräkningarna av de oregistrerade delmängderna. Denna metodik används för att på ett mer korrekt sätt beräkna dessa delmängder. Korrigeringsfaktorerna beräknas för varje dryckeskategori.

Denna korrigeringsprocedur är central för att fånga upp korrekta mängder av de oregistrerade delmängderna och har utgjort en förutsättning för att kunna jämföra uppgivna delmängder före och efter metodförändringen 2019/2020. I korrigeringen beaktas också att de olika oregistrerade delmängderna i varierande grad är koncentrerade till dem som dricker allra mest alkohol. Det är en grupp som visat sig vara överrepresenterad bland de som inte deltar i undersökningen.

För en detaljerad beskrivning av den metodik som används i Monitormätningarna, se bilaga 2 samt Trolldal & Leifman (2018). För en teknisk beskrivning av den metodik som används, se Nyfjäll & Trolldal (2022).

Utländska besökares köp i Sverige och svenskars konsumtion utomlands

Ett av huvudsyftena med Monitormätningarna är att beräkna svenskarnas totala konsumtion på aggregerad, nationell nivå. I den registrerade försäljningen i Sverige ingår dock även utländska besökares köp i landet. Det gäller både gränshandel på Systembolaget, framför allt den norska, och utländska besökares köp för konsumtion i Sverige. Det senare innefattar både köp på Systembolaget och på restauranger. Däremot ingår inte svenskars konsumtion i samband med resor utomlands i beräkningarna.

Fördjupade analyser av dessa volymer för år 2022, som presenteras i denna rapport, visar att utländska besökares köp i Sverige och svenska besökares konsumtion utomlands i stort sett tar ut varandra. Det innebär att den i Monitormätningarna uppmätta nivån på total anskaffning kan användas som ett mått på svenskars alkoholkonsumtion även under 2022. Resultaten från dessa analyser redovisas i slutet av resultatavsnittet.

Liknande beräkningar har även genomförts för perioden 2017–2020 och presenterades i en tidigare publicerad Monitorrapport (Trolldal & Åström, 2021). Även i dessa beräkningar var skillnaden mellan utländska besökares köp i Sverige och svenska besökares konsumtion utomlands mycket liten.

Resultat

Inledning

I resultatavsnittet presenteras beräkningarna av de olika registrerade och oregistrerade delmängderna av alkoholkonsumtion ur olika perspektiv. Det inleds med en redovisning av den totala anskaffningen uppdelad på de olika delmängderna under perioden 2013–2022. Uppgifterna presenteras både i liter ren alkohol per invånare 15 år och äldre och som procentuella andelar av den totala anskaffningen.

Resultatredovisningen är genomgående uppdelad i två delperioder. Den första omfattar åren 2013–2019a och bygger på den tidigare använda metoden. Den andra delen sträcker sig över åren 2019b–2022 och grundar sig på den nya metoden. När det kommer till redovisningen av förändringar i de olika delmängderna studeras tre delperioder. Det gäller de tidigare nämnda perioderna 2013–2019a och 2019b–2022, samt åren 2021–2022 för att belysa förändringar under det senaste året.

Resultatdelen avslutas med ett avsnitt som tar upp olika aspekter av de minskade köpen av smugglad alkohol, samt ett avsnitt där beräkningar av utländska besökares köp och konsumtion av alkohol i Sverige jämförs med svenskars konsumtion utomlands.

Registrerad, oregistrerad och total alkoholanvändning

I tabell 4 redovisas anskaffningen totalt och uppdelat på de registrerade och oregistrerade delmängderna, under perioden 2013–2022, i ren alkohol per invånare 15 år och äldre. I tabell 5 redovisas de registrerade och oregistrerade delmängdernas *andelar* av totalkonsumtionen under perioden, (se tabellerna 19 och 20 i bilaga 1, för hela perioden 2001–2022).

Total anskaffning

År 2022 jämfört med 2021

Den totala konsumtionen uppgick under 2022 till 8,82 liter ren alkohol per invånare 15 år och äldre, vilket är en ökning med 1,6 % jämfört med 2021.

År 2022 jämfört med 2019

Under 2022 var dock konsumtionen 1,8 % lägre än under 2019, vilket alltså är den totala förändringen under den perioden sammantaget.

Registrerad del

År 2022 jämfört med 2021

Under 2022 uppgick den registrerade delen av konsumtionen till 7,50 liter ren alkohol per invånare 15 år och äldre. Det är en minskning med 1,3 % jämfört med 2021. Restaurangernas försäljning steg samtidigt som Systembolagets försäljning och folkölet minskade. Den registrerade *andelen* av den totala konsumtionen var 85,1 %, vilket är en minskning på 2,5 procentenheter jämfört med 2021.

År 2022 jämfört med 2019

Den registrerade delen av konsumtionen ökade under perioden 2019–2022. Nivån på 7,50 liter under 2022 var 5,1 % högre än under 2019 då den låg på 7,14 liter. Den registrerade *andelen* av konsumtionen var 85,1 % under 2022, vilket var 5,6 procentenheter högre än under 2019 då den låg på 79,5 %.

Oregistrerad del

År 2022 jämfört med 2021

Under 2022 uppgick konsumtionen av de oregistrerade delmängderna till totalt 1,31 liter ren alkohol. Det är en ökning med knappt 22 % jämfört med 2021, då denna mängd var 1,08 liter. Alla delmängderna ökade utom köp av smugglad alkohol. Resandeförseln var störst av de oregistrerade delmängderna och var under 2022 större än de tre övriga oregistrerade delmängderna tillsammans.

Den oregistrerade *andelen* av den totala konsumtionen var 14,9 %. Det är en ökning med 2,5 procentenheter jämfört med 2021 då andelen var 12,4 %.

År 2022 jämfört med 2019

Trots ökningen under 2022 minskade den oregistrerade delen av konsumtionen under perioden 2019–2022. Den oregistrerade mängden på 1,31 liter under 2022 var 28,5 % lägre än under 2019 då den låg på 1,84 liter. Den oregistrerade *andelen* av konsumtionen var 14,9 % under 2022. Det var 5,6 procentenheter lägre än under 2019 då andelen låg på 20,5 %.

Tabell 4. Alkoholansaffningens olika delmängder, i liter ren alkohol per invånare 15 år och äldre, under perioden 2013–2022, samt förändringar i *procent* under perioderna 2013-2019a, 2019b–2022 och 2021–2022.

Delmängd	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019a	2019b	2020	2021	2022	Förändring		
												2013–2019a	2019b–2022	2021–2022
Totalt	9,75	9,27	9,13	9,00	8,97	8,81	8,66	8,98	8,47	8,68	8,82	-11,2%	-1,8%	1,6%
Registrerat	7,32	7,20	7,12	7,15	7,03	7,20	7,14	7,14	7,47	7,60	7,50	-2,4%	5,1%	-1,3%
Systembolaget	5,80	5,74	5,70	5,71	5,67	5,79	5,82	5,82	6,47	6,50	6,20	0,4%	6,5%	-4,6%
Restauranger	1,01	0,97	0,95	0,97	0,92	0,97	0,90	0,90	0,59	0,71	0,93	-10,8%	3,3%	31,6%
Folköl	0,51	0,49	0,47	0,47	0,44	0,43	0,42	0,42	0,41	0,40	0,38	-17,4%	-10,3%	-5,3%
Oregistrerat	2,44	2,08	2,01	1,85	1,94	1,62	1,52	1,84	1,01	1,08	1,31	-37,7%	-28,5%	21,9%
Resandeförsel	1,50	1,30	1,22	1,13	1,22	0,91	0,97	1,04	0,40	0,37	0,70	-35,4%	-32,8%	86,8%
Hemtillverkning	0,17	0,17	0,18	0,16	0,19	0,21	0,16	0,18	0,15	0,22	0,24	-1,5%	35,7%	9,4%
Internet	0,19	0,13	0,10	0,12	0,12	0,11	0,10	0,11	0,17	0,17	0,20	-45,2%	77,6%	13,5%
Köp av smugglat	0,58	0,47	0,50	0,45	0,42	0,40	0,28	0,51	0,29	0,31	0,18	-51,8%	-64,9%	-42,3%

Källor: Monitormätningarna, Systembolaget, Folkhälsomyndigheten och Sveriges Bryggerier. På grund av avrundning är delmängderna inte alltid identisk med totalsumman.

I tabell 5 redovisas varje delmängds *andel* av den totala anskaffningen under perioden 2013–2022.

Tabell 5. De olika delmängdernas andelar av den totala alkoholansaffningen i *procent*, baserat på liter ren alkohol per invånare 15 år och äldre, under perioden 2013–2022, samt förändringar i *procentenheter* under perioderna 2013-2019a, 2019b–2022 och 2021–2022.

Delmängd	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019a	2019b	2020	2021	2022	Förändring i procentenheter		
												2013–2019a	2019b–2022	2021–2022
Registrerat	75,0	77,6	78,0	79,4	78,4	81,6	82,5	79,5	88,1	87,6	85,1	7,5	5,6	-2,5
Systembolaget	59,5	61,9	62,4	63,4	63,2	65,7	67,2	64,8	76,4	74,9	70,3	7,8	5,5	-4,6
Restauranger	10,3	10,5	10,5	10,8	10,2	11,0	10,4	10,0	6,9	8,1	10,5	0,0	0,5	2,4
Folköl	5,2	5,3	5,2	5,2	4,9	4,9	4,8	4,7	4,8	4,6	4,3	-0,4	-0,4	-0,3
Oregistrerat	25,0	22,4	22,0	20,6	21,6	18,4	17,5	20,5	11,9	12,4	14,9	-7,5	-5,6	2,5
Resandeförsel	15,4	14,0	13,4	12,5	13,6	10,3	11,2	11,6	4,7	4,3	7,9	-4,2	-3,7	3,6
Hemtillverkning	1,7	1,9	2,0	1,8	2,1	2,4	1,9	2,0	1,8	2,5	2,7	0,2	0,7	0,2
Internet	1,9	1,4	1,1	1,3	1,3	1,2	1,2	1,2	2,0	2,0	2,2	-0,7	1,0	0,2
Köp av smugglat	5,9	5,0	5,5	5,0	4,6	4,5	3,2	5,7	3,4	3,6	2,0	-2,7	-3,7	-1,6
Totalt	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100			

Källor: Monitormätningarna, Systembolaget, Folkhälsomyndigheten och Sveriges Bryggerier. På grund av avrundning är summan av delmängderna inte alltid identisk med totalsumman.

Försäljning på Systembolaget

År 2022 jämfört med 2021

När det gäller den totala anskaffningen dominerar Systembolaget bland de olika källorna. Under 2022 uppgick försäljningen till 6,20 liter ren alkohol per invånare 15 år och äldre. Det är en minskning med 4,6 % jämfört med 2021. Systembolagets *andel* av den totala konsumtionen minskade från 74,9 % under 2021 till 70,3 % år 2022, se tabellerna 4 och 5.

År 2022 jämfört med 2019

Systembolagets försäljning ökade kraftigt under perioden 2019–2022, trots minskningen under 2022. Försäljning på 6,20 liter under 2022 var 6,5 % mer än under 2019 då den var 5,82 liter. Systembolagets *andel* av den totala konsumtionen var 70,3 % under 2022. Det var 5,5 procentenheter högre jämfört med 2019 då denna andel uppgick till 64,8 %

Försäljning på restauranger

År 2022 jämfört med 2021

Försäljningen på restauranger var under 2022 den näst största anskaffningskällan av de som mäts inom ramen för Monitormätningarna. Försäljningen där uppgick under 2022 till 0,93 liter per invånare 15 år och äldre. Det är en ökning med 31,6 % jämfört med 2021. Restaurangernas *andel* av konsumtionen uppgick under 2022 till 10,5 % vilket är en ökning med 2,4 procentenheter jämfört med året innan.

År 2022 jämfört med 2019

Försäljningen på restauranger var 3,3 % högre under 2022 jämfört med 2019 då den uppgick till 0,90 liter ren alkohol. Restaurangernas *andel* på 10,5 % under 2022 var 0,5 procentenheter högre jämfört med 2019.

Resandeförsel

År 2022 jämfört med 2021

Resandeförseln utgjorde under 2022 den tredje största anskaffningskällan. Införseln var 0,70 liter under 2022, vilket är en ökning med 86,8 % jämfört med 2021. Detta innebar att resandeförselns *andel* av konsumtionen ökade från 4,3 % under 2021 till 7,9 % under 2022. Det är en ökning med 3,6 procentenheter.

År 2022 jämfört med 2019

Resandeförseln minskade under perioden 2019–2022, trots den kraftiga ökningen under 2022. Den var nästan 33 % lägre under 2022 jämfört med 2019. Införselns *andel* av totalkonsumtionen sjönk från 11,6 % under 2019 till 7,9 % under 2022, vilket är en minskning med 3,7 procentenheter.

Folkölsförsäljning

År 2022 jämfört med 2021

På fjärde plats av anskaffningskällorna återfinns försäljningen av folköl. Den uppgick till 0,38 liter under 2022, vilket är en minskning med 5,3 % jämfört med 2021. Folkölets *andel* av totalkonsumtionen var 4,3 % under 2022, vilket ska jämföras med 4,6 % under 2021.

Folkölet är uppdelat i två kategorier med olika alkoholhalt. Den ena kategorin har en halt på maximalt 3,5 % och den andra innehåller öl med maximalt 2,8 % alkohol. Folkölet med den högre halten stod för 73 % av de sålda folkölsvolymerna under 2022. Övriga 27 % utgjordes av folköl med en alkoholhalt på 2,8 %. (Uppgifterna har erhållits från Sveriges Bryggerier.)

År 2022 jämfört med 2019

Försäljningen av folköl minskade under perioden 2019–2022, vilket är en fortsättning på en långsiktig trend. Försäljningen uppgick till 0,38 liter under 2022. Det var drygt 10 % lägre än under 2019. Även folkölets *andel* av alkoholkonsumtionen sjönk, från 4,7 % under 2019 till 4,3 % år 2022.

Hemtillverkning

År 2022 jämfört med 2021

Hemtillverkning var under 2022 den femte största delmängden av de sju som ingår i Monitormätningarna. Denna tillverkning, inklusive hembränning av sprit, uppgick till 2,7 % av den totala konsumtionen under 2022. Det är en ökning jämfört med 2021, då andelen var 2,5 %.

År 2022 jämfört med 2019

Totalt sett ökade hemtillverkningen under perioden 2019–2022, från 0,18 liter till 0,24 liter. Det innebär att hemtillverkningens *andel* av konsumtionen ökade från 2,0 under 2019 till 2,7 under 2022.

Internet

År 2022 jämfört med 2021

Den näst minsta kategorin som mäts i Monitormätningarna är internethandeln. Den uppgick till 2,2 % av totalkonsumtionen under 2022, vilket är en viss ökning jämfört med 2021 då andelen var 2,0 %. (I denna internethandel ingår inte Systembolagets onlineförsäljning.)

År 2022 jämfört med 2019

Även internethandeln ökade under perioden 2019–2022. Dess *andel* av den totala konsumtionen ökade från 1,2 % under 2019 till 2,2 % under 2022. Det är en ökning med 1 procentenhet.

Köp av smugglade alkoholdrycker

År 2022 jämfört med 2021

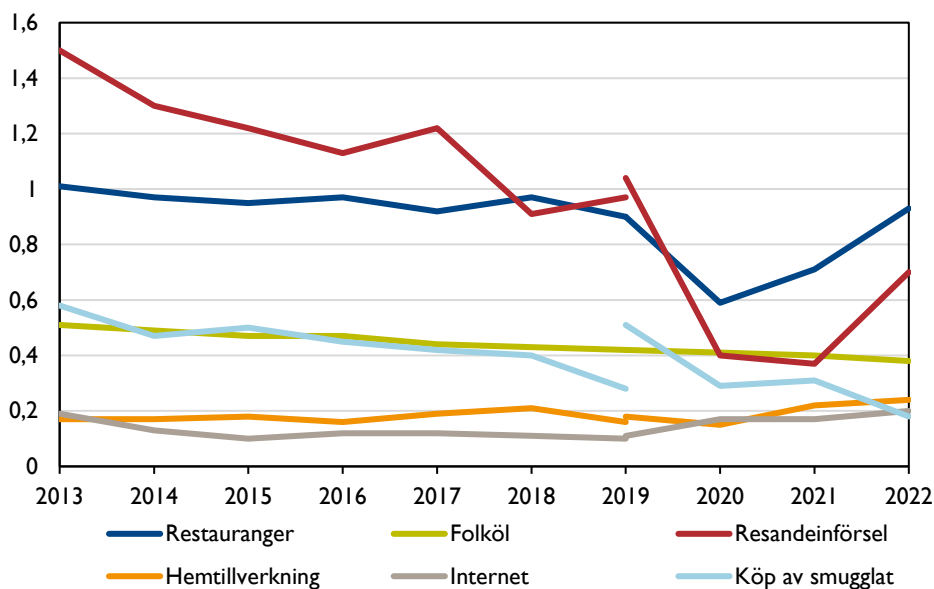
Köp av smugglade alkoholdrycker uppgick till 0,18 liter under 2022. Det var en minskning med drygt 42 % jämfört med 2021. *Andelen* av den totala konsumtionen uppgick till 2,0 %, vilket är en minskning jämfört med året innan då denna andel var 3,6 %.

År 2022 jämfört med 2019

Köp av smugglad alkohol minskade kraftigt under perioden 2019–2022. Under 2022 var dessa köp ungefär 65 % lägre jämfört med 2019. *Andelen* av totalkonsumtionen sjönk från 5,7 % till 2,0 %. Det är en minskning med 3,7 procentenheter.

Sex av de sju olika anskaffningskällornas utveckling under perioden 2013–2022

I figur 1 visas utvecklingen för sex av de sju källorna. Eftersom Systembolagets andel av den totala konsumtionen är så pass stor ingår inte den försäljningen i figuren för att förändringar i övriga anskaffningskällor ska framgå tydligare.

Figur 1. Sex av de sju olika anskaffningskällornas utveckling under perioden 2013–2022, i liter ren alkohol per invånare 15 år och äldre. (Systembolagets utveckling visas inte i denna figur, se tabell 4.)

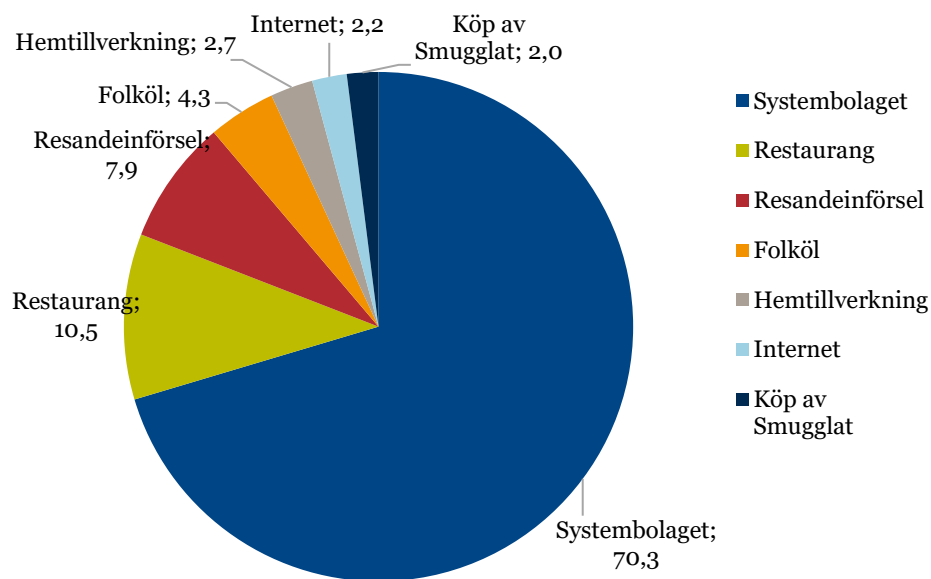
I figuren framgår tydligt effekterna av pandemin på de olika delmängderna och den påföljande återhämtningen under 2022. Särskilt framträdande är de förändringar som skett när det gäller restaurangförsäljningen och resandeförseln. Köp av smugglad alkohol minskade under pandemin och fortsatte att minska även under 2022. Däremot har hemtillverkning och köp via internet ökat sedan 2019, det vill säga året före pandemin.

Sett över hela tidsperioden 2013–2022 är det tydligt att resandeförseln minskat, liksom försäljningen av folköl och köp av smugglad alkohol. Effekterna av metodförändringen 2019/2020 är tydlig för köp av smugglad alkohol och i viss mån även för resandeförsel.

Anskaffningens olika delmängder under 2022

I figur 2 redovisas den totala alkoholkonsumtionen uppdelad på de sju olika anskaffningskällorna i procent under 2022 (inklusive Systembolaget), se även tabell 5.

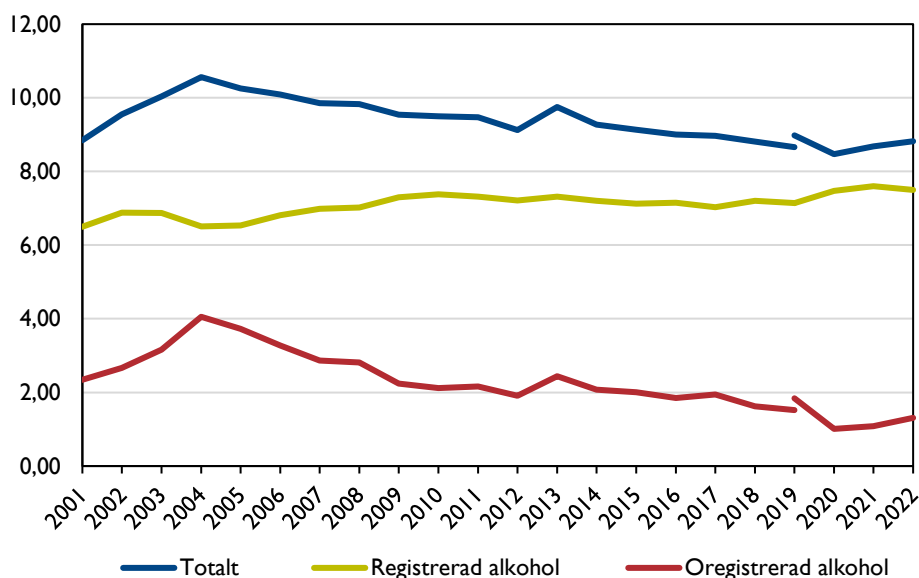
Systembolaget står för den största andelen under 2022 med 70,3 %. Därefter följer försäljning på restauranger med 10,5 % följt av resandeförseln med 7,9 %. Försäljningen av folköl uppgick till 4,3 %, hemtillverkning 2,7 %, internethandel, (exklusive Systembolagets onlineförsäljning) 2,2 % samt köp av smugglad alkohol 2,0 %.

Figur 2. Den totala alkoholkonsumtionen i liter ren alkohol per invånare 15 år och äldre, fördelad på de olika ursprungskällorna i procent, 2022.

Registrerad, oregistrerad och total anskaffning under perioden 2001–2022

I figur 3 redovisas den totala anskaffningen uppdelad på registrerad och oregistrerad konsumtion under hela Monitorperioden 2001–2022. För år 2019 är effekterna av metodförändringarna tydliga med två värden för oregistrerad konsumtion samt totalen. Dessa metodförändringar innebar en ökad skattning av totalkonsumtionen med 3,7 % för år 2019 (Trolldal & Åström, 2021). Pandemi-effekten under åren 2020 och 2021 framgår också.

Figur 3. Total samt registrerad och oregistrerad alkoholanskaffning, i liter ren alkohol per invånare 15 år och äldre, 2001–2022.

Under början av 00-talet steg den oregistrerade anskaffningen kraftigt, vilket påverkade den totala konsumtionen. Detta skedde samtidigt som införselkvoterna, som begränsat resandeförseln för privat bruk, gradvis togs bort. Därefter sjönk den oregistrerade delen, mer eller mindre kontinuerligt, fram till omkring 2012. Under 2013 steg dock den oregistrerade anskaffningen tillfälligt. En bidragande orsak var med stor sannolikhet den starka svenska kronan i förhållande till euron vid den tiden. Därefter har den oregistrerade delen fortsatt att minska, speciellt under pandemin, men det har därefter skett en viss återhämtning.

Den registrerade anskaffningen sjönk under 2004, för att sedan stiga under de följande åren. Sedan 2009 har den registrerade försäljningen dock varit relativt stabil, med undantag för ökningen under pandemiåren 2020 och 2021. Under 2022 noterades en viss minskning i den registrerade försäljningen, men den återgick inte till de nivåer som rådde före pandemin.

De olika anskaffningskällornas andelar av respektive dryck

Inledning

I tabell 6 redovisas de olika källornas andelar av respektive dryck, i antal liter 100 % alkohol per person 15 år och äldre, under perioden 2013–2022. (I bilaga 1, tabell 21, finns motsvarande uppgifter för hela perioden 2001–2022.) I tabell 6 redovisas även de olika källornas andelar av respektive dryck i procent under 2022.

Under 2022 stod Systembolaget för den största andelen av de mängder som anskaffades för samtliga drycker, med undantag för folköl. Systembolagets andel var störst för vin med 81,4 % följt av sprit med 66,3 % och starköl med 65,8 %. Försäljning på restauranger svarade för den näst största andelen av starköls- och vinanskaffningen. Däremot stod resandeförseln för den näst största andelen för spritanskaffningen.

Vin

För vinkonsumtionens del stod alltså Systembolaget för 81,4 %, följt av restaurangförsäljningen med 7,1 % och resandeförseln med 5,2 %. Därefter följde internet (2,7 %), hemtillverkning (2,7 %) och köp av smugglat vin (0,9 %), se tabell 6.

Starköl

Vad gäller starköl var Systembolagets andel 65,8 %, följt av restaurangförsäljningen med 18,3 %. Därefter följde resandeförsel (8,7 %), köp av smugglat starköl (3,5 %), hemtillverkning (2,5 %) och internet (1,2 %).

Sprit

Systembolaget stod för 66,3 % av den totala spritanskaffningen. Resandeförselns andel uppgick till 15,4 % och försäljning på restauranger till 9,1 %. Därefter följde hemtillverkning (4,0 %), internet (3,3 %) och köp av smugglad sprit (1,9 %).

Cider

Systembolaget stod för 83,1 % av cideranskaffningen följt av köp av smugglad cider som uppgick till 9,9 %. Därefter följde resandeförsel med 4,2 % och andelen cider som köpts via internet med 2,7 %. Eventuell hemtillverkning av cider mäts inte inom ramen för Monitormätningarna. Försäljningen av cider på restauranger särredovisas inte i den officiella restaurangstatistiken, se bilaga 2.

Tabell 6. Den totala alkoholansaffningen uppdelad på dryck och anskaffningskälla, i liter ren alkohol per invånare 15 år och äldre under perioden 2013–2022, samt respektive andel år 2022.

	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019a	2019b	2020	2021	2022	Andel 2022
Vin, totalt	4,00	3,89	3,74	3,76	3,76	3,76	3,71	3,80	3,82	3,86	3,86	100%
Systembolaget	3,20	3,16	3,13	3,12	3,08	3,10	3,09	3,09	3,35	3,30	3,15	81,4%
Restaurang	0,30	0,30	0,27	0,28	0,28	0,28	0,25	0,25	0,17	0,21	0,27	7,1%
Resandeförsel	0,30	0,26	0,22	0,22	0,26	0,20	0,22	0,29	0,12	0,08	0,20	5,2%
Internet	0,08	0,07	0,06	0,07	0,07	0,05	0,06	0,07	0,10	0,12	0,11	2,7%
Hemtillverkning	0,09	0,09	0,06	0,06	0,05	0,09	0,06	0,07	0,06	0,09	0,10	2,7%
Köp av smugglat	0,03	0,01	0,01	0,02	0,02	0,03	0,02	0,04	0,02	0,06	0,03	0,9%
Starköl, totalt	2,79	2,76	2,75	2,77	2,79	2,81	2,76	2,92	2,63	2,70	2,80	100%
Systembolaget	1,60	1,61	1,60	1,62	1,61	1,69	1,70	1,70	1,91	1,93	1,84	65,8%
Restaurang	0,54	0,54	0,55	0,56	0,51	0,56	0,54	0,54	0,36	0,41	0,51	18,3%
Resandeförsel	0,32	0,27	0,24	0,25	0,32	0,24	0,28	0,27	0,11	0,13	0,24	8,7%
Köp av smugglat	0,28	0,28	0,27	0,28	0,25	0,23	0,16	0,32	0,16	0,12	0,10	3,5%
Hemtillverkning	0,02	0,03	0,08	0,06	0,09	0,07	0,07	0,08	0,06	0,08	0,07	2,5%
Internet	0,03	0,03	0,01	0,01	0,01	0,01	0,01	0,01	0,02	0,03	0,03	1,2%
Sprit, totalt	2,29	2,01	2,02	1,87	1,83	1,65	1,60	1,67	1,44	1,54	1,59	100%
Systembolaget	0,89	0,85	0,87	0,87	0,86	0,87	0,90	0,90	1,07	1,12	1,06	66,3%
Resandeförsel	0,86	0,76	0,73	0,64	0,62	0,45	0,45	0,47	0,16	0,15	0,24	15,4%
Restaurang	0,17	0,13	0,13	0,14	0,13	0,13	0,11	0,11	0,06	0,09	0,15	9,1%
Hemtillverkning	0,06	0,05	0,05	0,04	0,05	0,04	0,03	0,03	0,03	0,05	0,06	4,0%
Internet	0,09	0,03	0,03	0,04	0,04	0,04	0,02	0,02	0,04	0,02	0,05	3,3%
Köp av smugglat	0,23	0,17	0,21	0,14	0,13	0,12	0,09	0,14	0,08	0,11	0,03	1,9%
Cider, totalt	0,16	0,13	0,14	0,13	0,15	0,15	0,17	0,17	0,17	0,18	0,19	100%
Systembolaget	0,11	0,11	0,11	0,11	0,12	0,13	0,13	0,13	0,14	0,15	0,16	83,1%
Köp av smugglat	0,03	0,01	0,01	0,01	0,02	0,01	0,01	0,01	0,02	0,01	0,02	9,9%
Resandeförsel	0,02	0,01	0,03	0,01	0,02	0,01	0,01	0,01	0,01	0,02	0,01	4,2%
Internet	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,01	0,01	0,00	0,00	0,01	2,7%
Folköl	0,51	0,49	0,47	0,47	0,44	0,43	0,42	0,42	0,41	0,40	0,38	100%
Totalt	9,75	9,27	9,13	9,00	8,97	8,81	8,66	8,98	8,47	8,68	8,82	100%

Källor: Monitormätningarna, Systembolaget, Folkhälsomyndigheten och Sveriges Bryggerier.
På grund av avrundning är summan av delmängderna inte alltid densamma som totalsumman.

Dryckernas andelar av respektive anskaffningskälla

I tabell 7 redovisas de olika dryckernas andelar av respektive källa, i antal liter 100 % alkohol per person 15 år och äldre mellan åren 2013 och 2022. (I bilaga 1, tabell 22, finns motsvarande uppgifter för hela perioden 2001–2022.) I tabell 7 redovisas även de olika dryckernas andelar av de olika källorna under 2022 i procent.

Systembolaget

Vin och starköl dominerar Systembolagets försäljning. Under 2022 stod vin för 50,7 % av försäljningen och starköl för 29,7 %. Försäljningen av sprit var 17,1 % och cider stod för den lägsta andelen med 2,5 % under året.

Restaurangförsäljning

På restauranger såldes mest starköl, följt av vin. Andelarna var 55,0 % respektive 29,3 % av den totala restaurangkonsumtionen under 2022. Andelen spritdrycker uppgick till 15,7 %. Som nämnts tidigare särredovisas inte cider och blanddrycker i den officiella restaurangstatistiken utan ingår istället i respektive huvudkategori (sprit, vin eller starköl), se bilaga 2.

Folkölsförsäljningen

I de redovisade uppgifterna om försäljning av folköl ingår även den försäljning som sker på restauranger och på andra serveringsställen. Den delen uppgick till knappt 1 % av den totala folkölsförsäljningen.

Resandeförsel

Sprit och starköl var de drycker som svenskarna förde med sig mest av i samband med resor tillbaka till Sverige från andra länder under 2022. Andelen sprit var 35,1 % följt av starköl med 34,9 %, vin 28,9 % och cider 1,1 %.

Hemtillverkning

Av den totala hemtillverkningen stod vin för 43,9 %, starköl 29,3 % och sprit för 26,8 %.

Internethandeln

När det gäller internethandeln stod vin för den största andelen med 53,1 %, följt av sprit med 26,8 %, starköl 17,5 % och cider 2,6 %.

Köp av smugglad alkohol

Köp av smugglad alkohol domineras av starköl som stod för 54,7 % av dessa köp. Vin och sprit stod för 18,3 % respektive 16,6 % av köpen och cider stod för 10,4 %.

Tabell 7. Den totala alkoholanskaffningen, uppdelad på anskaffningskälla och dryck, i liter ren alkohol per invånare 15 år och äldre under perioden 2013–2022, samt respektive andel år 2022.

	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019a	2019b	2020	2021	2022	Andel 2022
Systembolaget	5,80	5,74	5,70	5,71	5,67	5,79	5,82	5,82	6,47	6,50	6,20	100%
Vin	3,20	3,16	3,13	3,12	3,08	3,10	3,09	3,09	3,35	3,30	3,15	50,7%
Starköl	1,60	1,61	1,60	1,62	1,61	1,69	1,70	1,70	1,91	1,93	1,84	29,7%
Sprit	0,89	0,85	0,87	0,87	0,86	0,87	0,90	0,90	1,07	1,12	1,06	17,1%
Cider	0,11	0,11	0,11	0,11	0,12	0,13	0,13	0,13	0,14	0,15	0,16	2,5%
Restaurang	1,01	0,97	0,95	0,97	0,92	0,97	0,90	0,90	0,59	0,71	0,93	100%
Starköl	0,54	0,54	0,55	0,56	0,51	0,56	0,54	0,54	0,36	0,41	0,51	55,0%
Vin	0,30	0,30	0,27	0,28	0,28	0,28	0,25	0,25	0,17	0,21	0,27	29,3%
Sprit	0,17	0,13	0,13	0,14	0,13	0,13	0,11	0,11	0,06	0,09	0,15	15,7%
Livsmedelsbutik	0,51	0,49	0,47	0,47	0,44	0,43	0,42	0,42	0,41	0,40	0,38	100%
Resandeinförsel	1,50	1,30	1,22	1,13	1,22	0,91	0,97	1,04	0,40	0,37	0,70	100%
Sprit	0,86	0,76	0,73	0,64	0,62	0,45	0,45	0,47	0,16	0,15	0,24	35,1%
Starköl	0,32	0,27	0,24	0,25	0,32	0,24	0,28	0,27	0,11	0,13	0,24	34,9%
Vin	0,30	0,26	0,22	0,22	0,26	0,20	0,22	0,29	0,12	0,08	0,20	28,9%
Cider	0,02	0,01	0,03	0,01	0,02	0,01	0,01	0,01	0,01	0,02	0,01	1,1%
Hemtillverkning	0,17	0,17	0,18	0,16	0,19	0,21	0,16	0,18	0,15	0,22	0,24	100%
Vin	0,09	0,09	0,06	0,06	0,05	0,09	0,06	0,07	0,06	0,09	0,10	43,9%
Starköl	0,02	0,03	0,08	0,06	0,09	0,07	0,07	0,08	0,06	0,08	0,07	29,3%
Sprit	0,06	0,05	0,05	0,04	0,05	0,04	0,03	0,03	0,03	0,05	0,06	26,8%
Internet	0,19	0,13	0,10	0,12	0,12	0,11	0,10	0,11	0,17	0,17	0,20	100%
Vin	0,08	0,07	0,06	0,07	0,07	0,05	0,06	0,07	0,10	0,12	0,11	53,1%
Sprit	0,09	0,03	0,03	0,04	0,04	0,04	0,02	0,02	0,04	0,02	0,05	26,8%
Starköl	0,03	0,03	0,01	0,01	0,01	0,01	0,01	0,01	0,02	0,03	0,03	17,5%
Cider	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,01	0,01	0,00	0,00	0,01	2,6%
Köp av smugglat	0,58	0,47	0,50	0,45	0,42	0,40	0,28	0,51	0,29	0,31	0,18	100%
Starköl	0,28	0,28	0,27	0,28	0,25	0,23	0,16	0,32	0,16	0,12	0,10	54,7%
Vin	0,03	0,01	0,01	0,02	0,02	0,03	0,02	0,04	0,02	0,06	0,03	18,3%
Sprit	0,23	0,17	0,21	0,14	0,13	0,12	0,09	0,14	0,08	0,11	0,03	16,6%
Cider	0,03	0,01	0,01	0,01	0,02	0,01	0,01	0,01	0,02	0,01	0,02	10,4%
Totalt	9,75	9,27	9,13	9,00	8,97	8,81	8,66	8,98	8,47	8,68	8,82	100%

Källor: Monitormätningarna, Systembolaget, Folkhälsomyndigheten och Sveriges Bryggerier.
På grund av avrundning är summan av delmängderna inte alltid densamma som totalsumman.

Registrerad och oregistrerad anskaffning av respektive dryck

Inledning

I detta avsnitt redovisas hur stor mängd och hur stor andel av respektive dryck som varit registrerad respektive oregistrerad. I tabellerna 8 och 9 redovisas dessa uppgifter för perioden 2013–2022. I figurerna 4–6, samt i tabellerna 14 och 15 i tabellbilagan, presenteras dessa uppgifter för hela perioden 2001–2022.

Tabell 8. Registrerad, oregistrerad och total anskaffning per dryck, i liter ren alkohol per invånare 15 år och äldre, under perioden 2013–2022, samt förändringar i procent under perioderna 2013–2019a, 2019b–2022 och 2021–2022.

	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019a	Förändring						
								2019b	2020	2021	2022	2013–2019a	2019b–2022	2021–2022
Totalt	9,75	9,27	9,13	9,00	8,97	8,81	8,66	8,98	8,47	8,68	8,82	-11,2%	-1,8%	1,6%
Reg.	7,32	7,20	7,12	7,15	7,03	7,20	7,14	7,14	7,47	7,60	7,50	-2,4%	5,1%	-1,3%
Oreg.	2,44	2,08	2,01	1,85	1,94	1,62	1,52	1,84	1,01	1,08	1,31	-37,7%	-28,5%	21,9%
Vin	4,00	3,89	3,74	3,76	3,76	3,76	3,71	3,80	3,82	3,86	3,86	-7,4%	1,6%	0,0%
Reg.	3,50	3,46	3,40	3,39	3,36	3,38	3,34	3,34	3,51	3,51	3,42	-4,6%	2,5%	-2,6%
Oreg.	0,51	0,43	0,35	0,37	0,41	0,38	0,37	0,46	0,31	0,35	0,44	-27,0%	-4,2%	26,6%
Starköl	2,79	2,76	2,75	2,77	2,79	2,81	2,76	2,92	2,63	2,70	2,80	-1,0%	-4,1%	3,7%
Reg.	2,14	2,15	2,15	2,18	2,13	2,25	2,24	2,24	2,27	2,33	2,35	4,7%	4,8%	0,7%
Oreg.	0,65	0,61	0,60	0,60	0,66	0,56	0,52	0,67	0,36	0,37	0,45	-19,8%	-33,7%	22,2%
Sprit	2,29	2,01	2,02	1,87	1,83	1,65	1,60	1,67	1,44	1,54	1,59	-29,9%	-4,8%	3,6%
Reg.	1,06	0,99	1,00	1,00	0,99	1,00	1,01	1,01	1,13	1,21	1,20	-4,3%	19,2%	-0,3%
Oreg.	1,23	1,02	1,02	0,87	0,84	0,66	0,60	0,67	0,31	0,33	0,39	-51,7%	-41,1%	18,0%
Cider	0,16	0,13	0,14	0,13	0,15	0,15	0,17	0,17	0,17	0,18	0,19	2,3%	10,8%	2,8%
Reg.	0,11	0,11	0,11	0,11	0,12	0,13	0,13	0,13	0,14	0,15	0,16	17,9%	16,7%	2,2%
Oreg.	0,05	0,02	0,04	0,02	0,03	0,02	0,03	0,04	0,03	0,03	0,03	-33,1%	-11,2%	5,9%
Folköl	0,51	0,49	0,47	0,47	0,44	0,43	0,42	0,42	0,41	0,40	0,38	-17,4%	-10,3%	-5,3%

Tabell 9. Registrerade och oregistrerade andelar av respektive dryck under perioden 2013–2022, samt förändringar i procentenheter under perioderna 2013–2019a, 2019b–2022 och 2021–2022.

	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019a	Förändring i procentenheter						
								2019b	2020	2021	2022	2013–2019a	2019b–2022	2021–2022
Totalt														
Registrerat	75,0	77,6	78,0	79,4	78,4	81,6	82,5	79,5	88,1	87,6	85,1	+7,5	+5,6	-2,5
Oreg.	25,0	22,4	22,0	20,6	21,6	18,4	17,5	20,5	11,9	12,4	14,9	-7,5	-5,6	+2,5
Vin														
Registrerat	87,4	89,1	90,7	90,2	89,2	89,8	90,1	87,8	92,0	90,9	88,5	+2,7	+0,7	-2,4
Oreg.	12,6	10,9	9,3	9,8	10,8	10,2	9,9	12,2	8,0	9,1	11,5	-2,7	-0,7	+2,4
Starköl														
Registrerat	76,7	78,0	78,2	78,5	76,3	80,2	81,2	76,9	86,3	86,5	84,0	+4,4	+7,1	-2,4
Oreg.	23,3	22,0	21,8	21,5	23,7	19,8	18,8	23,1	13,7	13,5	16,0	-4,4	-7,1	+2,4
Sprit														
Registrerat	46,1	49,1	49,4	53,6	54,0	60,2	62,9	60,3	78,5	78,4	75,4	+16,8	+15,2	-3,0
Oreg.	53,9	50,9	50,6	46,4	46,0	39,8	37,1	39,7	21,5	21,6	24,6	-16,8	-15,2	+3,0
Cider														
Registrerat	69,5	85,4	74,2	84,2	77,9	85,6	80,1	78,9	82,3	83,6	83,1	+10,6	+4,2	-0,5
Oreg.	30,5	14,6	25,8	15,8	22,1	14,4	19,9	21,1	17,7	16,4	16,9	-10,6	-4,2	+0,5

Källor: Monitormätningarna, Systembolaget, Folkhälsomyndigheten och Sveriges Bryggerier.
På grund av avrundning är summan av delmängderna inte alltid densamma som totalsumman.

Vin

År 2022 jämfört med 2021

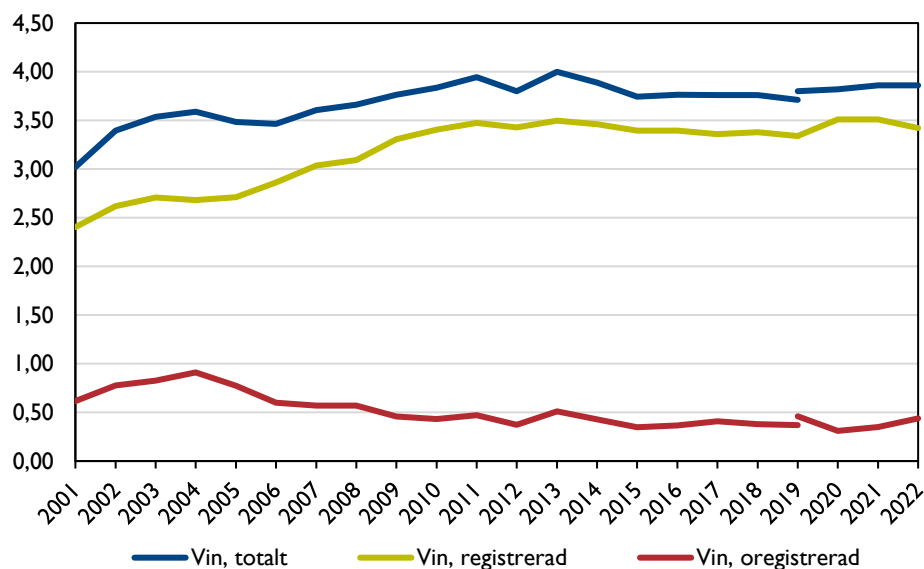
Den totala anskaffningen av vin uppgick under 2022 till 3,86 liter ren alkohol per invånare 15 år och äldre. Det är på samma nivå som under 2021. Den registrerade delen uppgick till 3,42 liter under 2022, vilket är en minskning med 2,6 % jämfört med året innan, se tabell 8.

Den registrerade delen av vinkonsumtionen uppgick under 2022 till 88,5 %. Den oregistrerade delen var 0,44 liter, vilket är 11,5 % av vinkonsumtionen. Jämfört med 2021 har den registrerade andelen minskat med 2,4 procentenheter och den oregistrerade ökat med lika mycket, se tabell 9.

År 2022 jämfört med 2019

Den totala vinkonsumtionen ökade något under perioden 2019–2022. Konsumtionen under 2022 var 1,6 % högre jämfört med 2019. Den registrerade mängden ökade med 2,5 %, samtidigt som den oregistrerade mängden minskade med 4,2 %.

Den registrerade andelen ökade med 0,7 procentenheter samtidigt som den oregistrerade andelen sjönk med lika mycket under 2022 jämfört med 2019.

Figur 4. Vinanskaftning (inklusive starkvin), totalt samt registrerade och oregistrerade delar, i liter ren alkohol per invånare 15 år och äldre, 2001–2022.

Starköl

År 2022 jämfört med 2021

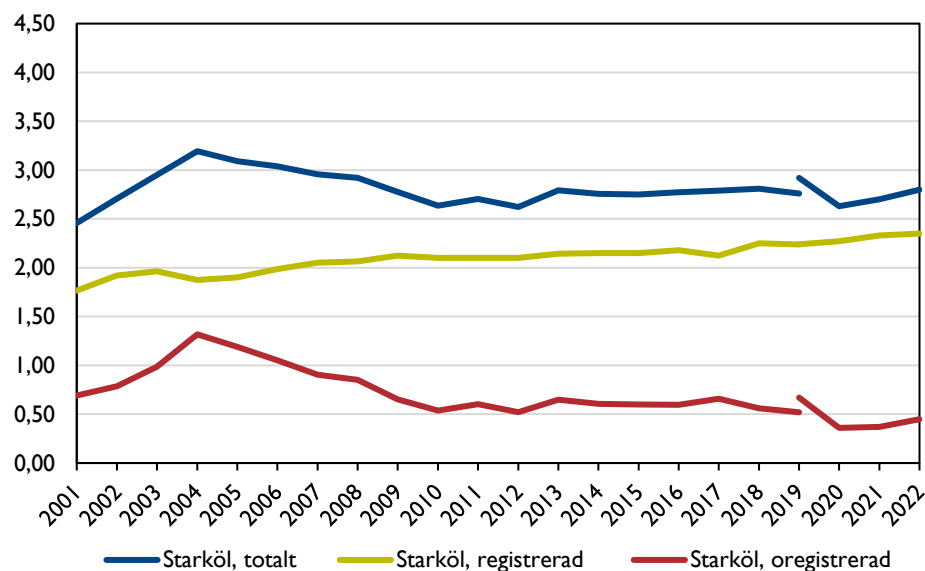
Konsumtionen av starköl uppgick under 2022 till 2,80 liter ren alkohol per invånare 15 år och äldre. Det är en ökning med 3,7 % jämfört med 2021. Den registrerade delen uppgick under 2022 till 2,35 liter, vilket är en mindre ökning jämfört med året innan. Den oregistrerade mängden var 0,45 liter, vilket är en ökning med drygt 22 %, se tabell 8.

Den registrerade *andelen* av starkölskonsumtionen uppgick under 2022 till 84,0 %, vilket är en minskning med 2,4 procentenheter jämfört med 2021. Den oregistrerade andelen var 16,0 % under 2022, en ökning med 2,4 enheter.

År 2022 jämfört med 2019

Den totala starkölskonsumtionen minskade något under perioden 2019–2022. Konsumtionen under 2022 var drygt 4 % lägre jämfört med 2019. Den registrerade delen ökade dock med 4,8 % samtidigt som den oregistrerade delen minskade med nästan 34 %.

Den registrerade *andelen* av starkölskonsumtionen ökade med 7,1 procentenheter samtidigt som den oregistrerade andelen minskade med lika mycket, se tabell 9.

Figur 5. Starkölsanskäffning, totalt samt registrerade och oregistrerade delar, i liter ren alkohol per invånare 15 år och äldre, 2001–2022.

Sprit

År 2022 jämfört med 2021

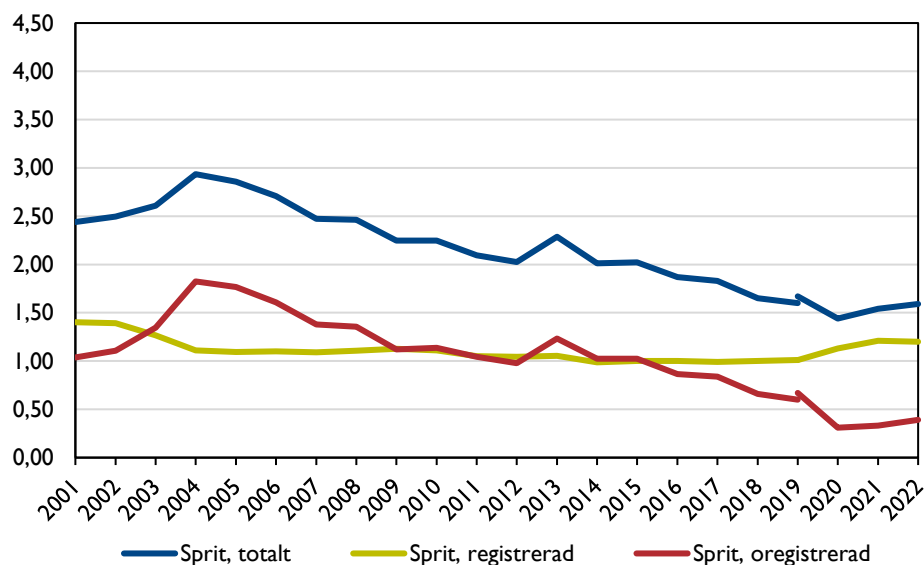
Den totala spritkonsumtionen uppgick till 1,59 liter ren alkohol per invånare 15 år och äldre under 2022. Det är en ökning med 3,6 % jämfört med 2021. Den registrerade delen uppgick till 1,20 liter under 2022, vilket var i stort sett oförändrat jämfört med året före. Den oregistrerade delen uppgick till 0,39 liter, vilket är en ökning med 18 %, se tabell 8.

Den registrerade delen av spritkonsumtionen uppgick under 2022 till 75,4 %, vilket är en minskning med 3 procentenheter jämfört med 2021. Den oregistrerade delen uppgick till 24,6 %

År 2022 jämfört med 2019

Den totala spritkonsumtionen har minskat under perioden 2019–2022. Konsumtionen under 2022 var 4,8 % lägre jämfört med 2019, vilket är en fortsättning på en långsiktig trend, se figur 6. Den registrerade delen ökade dock med drygt 19 % samtidigt som den oregistrerade delen minskade med drygt 41 %.

Den registrerade *andelen* av spritkonsumtionen ökade från 60,3 % under 2019 till 75,4 % under 2022. Det är en ökning med 15,2 procentenheter. Den oregistrerade andelen minskade med lika mycket, se tabell 9.

Figur 6. Spritansaffning, totalt samt registrerade och oregistrerade delar, i liter ren alkohol per invånare 15 år och äldre, 2001–2022.

Folköl och cider

I tabellerna 8 och 9 redovisas även utvecklingen av folkölsförsäljningen och cideranskaffningen som är de minskade dryckeskategorierna, se även tabellerna 14 och 15 i tabellbilagan. Folkölsförsäljningen uppgick under 2022 till 0,38 liter ren alkohol per invånare 15 år och äldre. Det är en minskning med 5,3 % jämfört med 2021 och med 10,3 % jämfört med 2019.

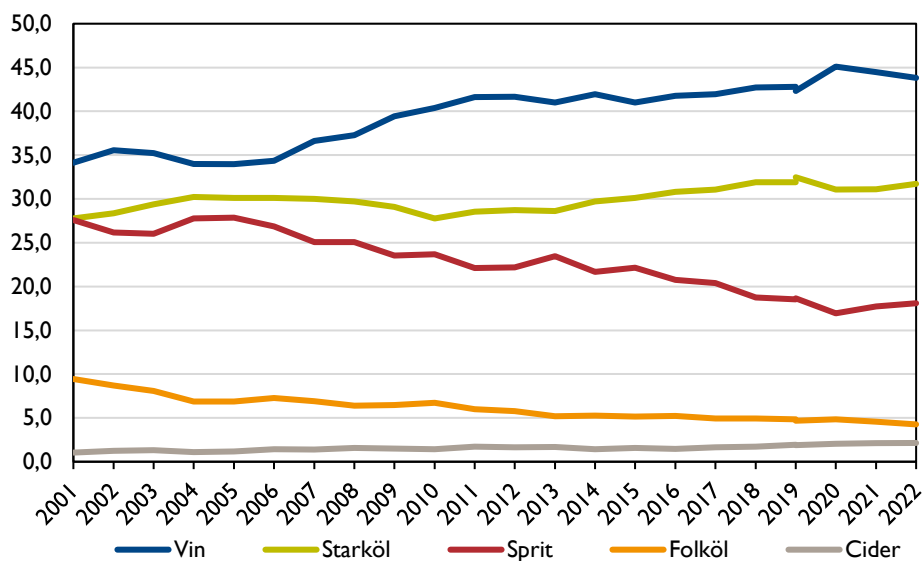
Anskaffningen av cider uppgick under 2022 till 0,19 liter, vilket är en ökning med 2,8 % jämfört med 2021 och med nästan 11 % jämfört med 2019. (Cider och blanddrycker som sålts på restauranger ingår dock inte i dessa uppgifter, se bilaga 2.)

De olika dryckernas andelar av den totala anskaffningen

I figur 7 visas de olika dryckernas andelar av den totala anskaffningen under perioden 2001–2022. Se även tabell 18 i tabellbilagan. Vin är den dryck som svenskarna dricker mest av. Skillnaden, jämfört med övriga drycker, har ökat sedan 2001. Sett över hela tidsperioden har andelen vin ökat relativt kraftigt, samtidigt som andelen sprit har minskat. Andelen folköl har minskat under perioden.

Under 2022 var andelen vin 43,8 %, vilket är en nedgång med 0,7 procentenheter jämfört med 2021. Den dryck som svenskarna drack näst mest av är starköl som hade en andel på 31,7 % under 2022. Det är en viss ökning på 0,6 procentenheter.

Spritandelen var 18,1 %, vilket är en ökning med 0,4 procentenheter. Andelen folköl var 4,3 %. Det är en minskning med 0,3 procentenheter. Cider däremot låg på samma nivå under de båda åren, 2,1 %.

Figur 7. De olika dryckernas andelar av den totala anskaffningen, i liter ren alkohol per invånare 15 år och äldre, 2001–2022.

För att studera hur den totala konsumtionen av öl har utvecklats under perioden har konsumtionen av starköl och folköl summerats, se tabell 18 i tabellbilagan. Summan av folköl och starköl uppgick under 2001 till 37,2 % av den totala konsumtionen. Under 2022 var andelen däremot 36,0 %. Variationen under perioden har dock varit liten. Den minskade andelen öl beror uteslutande på att andelen folköl har sjunkit. Andelen starköl har däremot stigit under perioden.

Typ av dryck och anskaffningskälla

I tabell 10 presenteras anskaffningen under tidsperioden 2013–2022 utifrån typ av dryck och dess källa, som till exempel kategorierna vin sålt på Systembolaget eller resandeförd starköl. Dessa kategorier är rangordnade efter sina respektive andelar av den totala anskaffningen 2022, se även figur 8 på sidan 33.

Även i den här tabellen är uppgifterna uppdelade för åren 2013–2019a enligt den gamla metodiken och enligt den nya för åren 2019b–2022. Dessutom redovisas förändringar för de två sista åren, 2022 jämfört med 2021. De förändringar som redovisas för respektive tidsperiod avser förändringar i procentenheter och inte i procent.

De delmängder som redovisas i tabellen har en andel som överstiger 0,5 % av den totala konsumtionen. (I bilaga 1, tabell 23, finns motsvarande uppgifter för hela perioden 2001–2022.)

Tabell 10. Anskaffningen utifrån typ av dryck och dess källa, i liter ren alkohol per invånare 15 år och äldre. Procentuella andelar av den totala anskaffningen under perioden 2013–2022 samt förändringar i procentenheter under åren 2013-2019a, 2019b-2022 och 2021–2022. Rangordnade efter fördelningen 2022.

Typ av dryck och anskaffningskälla								Förändring i procentenheter						
	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019a	2019b	2020	2021	2022	2013–2019a	2019b–2022	2021–2022
1 Vin, Systembolaget	32,8	34,1	34,3	34,6	34,3	35,2	35,6	34,4	39,5	38,0	35,7	+2,9	+1,3	-2,3
2 Starköl, Systembolaget	16,4	17,3	17,5	18,0	18,0	19,2	19,7	19,0	22,6	22,2	20,9	+3,2	+1,9	-1,3
3 Sprit, Systembolaget	9,1	9,2	9,5	9,6	9,6	9,9	10,4	10,0	12,6	12,9	12,0	+1,3	+2,0	-0,9
4 Starköl, restauranger	5,5	5,8	6,1	6,2	5,7	6,4	6,2	6,0	4,2	4,7	5,8	+0,7	-0,2	+1,1
5 Folköl	5,2	5,3	5,2	5,2	4,9	4,9	4,8	4,7	4,8	4,6	4,3	-0,4	-0,4	-0,3
6 Vin, restauranger	3,1	3,2	2,9	3,1	3,1	3,2	2,9	2,8	2,0	2,5	3,1	-0,2	+0,3	+0,6
7 Sprit, resandeförsel	8,8	8,2	8,0	7,1	6,9	5,2	5,2	5,2	1,9	1,7	2,8	-3,6	-2,5	+1,1
8 Starköl, resandeförsel	3,3	2,9	2,6	2,7	3,5	2,8	3,3	3,0	1,3	1,5	2,8	-0,1	-0,2	+1,3
9 Vin, resandeförsel	3,1	2,8	2,4	2,5	2,9	2,3	2,6	3,2	1,4	0,9	2,3	-0,5	-0,9	+1,4
10 Cider, Systembolaget	1,2	1,2	1,2	1,2	1,3	1,5	1,5	1,5	1,7	1,8	1,8	+0,4	+0,3	+0,0
11 Sprit, restauranger	1,7	1,4	1,5	1,5	1,4	1,4	1,3	1,2	0,7	1,0	1,7	-0,4	+0,4	+0,7
12 Vin, internet	0,8	0,8	0,6	0,7	0,7	0,6	0,7	0,8	1,2	1,4	1,2	-0,1	+0,4	-0,2
13 Vin, hemtillverkning	0,9	0,9	0,6	0,7	0,6	1,1	0,7	0,7	0,7	1,0	1,2	-0,2	+0,4	+0,2
14 Starköl, köp smugglat	2,9	3,0	2,9	3,1	2,8	2,6	1,8	3,6	1,9	1,4	1,1	-1,1	-2,4	-0,3
15 Starköl, hemtillverkning	0,2	0,4	0,9	0,6	1,0	0,8	0,8	0,8	0,8	1,0	0,8	+0,6	+0,0	-0,2
16 Sprit, hemtillverkat	0,6	0,6	0,5	0,5	0,5	0,5	0,4	0,4	0,4	0,5	0,7	-0,2	+0,3	+0,2
17 Sprit, internet	0,9	0,4	0,3	0,4	0,5	0,4	0,2	0,3	0,4	0,3	0,6	-0,6	+0,3	+0,3

Källor: Monitormätningarna, Systembolaget, Folkhälsomyndigheten och Sveriges Bryggerier. Förändringarna är beräknade på estimat med två decimaler.

Drycker köpta på Systembolaget ligger högst i rangordningen. Den största kategorin var vin som köpts där. Under 2022 hade denna kategori en andel på 35,7 % av den totala konsumtionen, vilket är en minskning med 2,3 procentenheter jämfört med 2021.

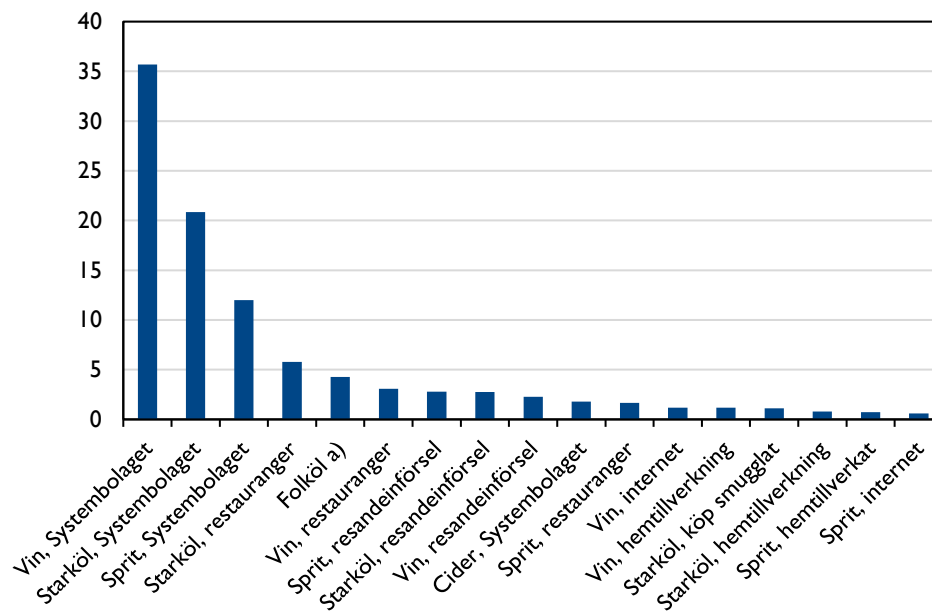
Den näst största kategorin var starköl köpt på Systembolaget med en andel på 20,9 % under 2022. Det är en minskning med 1,3 procentenheter jämfört med 2021.

På tredje plats återfinns sprit köpt på Systembolaget med en andel på 12,0 %. Det är en minskning med 0,9 procentenheter.

Den fjärde kategorin i storleksordning var försäljningen av starköl på restaurang med en andel på 5,8 %, vilket är en ökning med 1,1 procentenheter jämfört med året innan.

På femte plats återfinns folkölsförsäljningen som uppgick till 4,3 %, vilket är en minskning med 0,3 jämfört med 2021. På sjätte plats var vin på restauranger med en andel på 3,1 %, vilket är en ökning med 0,6 procentenheter jämfört med året före.

Därefter följer resandeförd sprit (2,8 %), resandeförd starköl (2,8 %) resandeförd vin (2,8 %). Övriga kategorier har en andel på mindre än 2 %, se tabell 10.

Figur 8. Anskaffningen utifrån typ av dryck och dess källa, i liter ren alkohol per invånare 15 år och äldre. Procentuella andelar av den totala anskaffningen, rangordnade efter fördelningen 2022.

Utländska besökares köp i Sverige och svenskars konsumtion utomlands

Syftet med Monitormätningarna är att beräkna den svenska befolkningens konsumtion på aggregerad, nationell nivå. Detta görs genom att summera den registrerade försäljningen i landet med de oregistrerade delmängderna, enligt den metodik som redovisas och används i den här rapporten. I den registrerade försäljningen i Sverige ingår emellertid även utländska besökares köp i landet. Det gäller för det första gränshandelsköp på Systembolaget, det vill säga inköp på Systembolaget som sedan förs tillbaka till hemlandet, framför allt till Norge, (Guttormsson, 2023), men även i viss mån till Finland och Danmark.

För det andra ingår utländska besökares köp för konsumtion i Sverige, både på Systembolaget och på restauranger. Däremot ingår inte svenskars konsumtion i samband med resor utomlands i beräkningarna. Dessa båda delmängder, alltså utländska besökares köp i Sverige och svenskars konsumtion utomlands, påverkar beräkningarna i olika riktningar. De båda delmängderna tar alltså till stor del ut varandra vid beräkningar av totalkonsumtionen bland svenskar. Här följer beräkningar av dessa storheter för att belysa omfattningen av dem och hur stor nettot av dem var under 2022.

För att utföra dessa beräkningar har flera olika datakällor använts. Emellertid är informationen om resvanor, både inom och utom Sverige, bristfällig för år 2022. Detta medfört att olika antaganden har fått göras för att kunna genomföra beräkningarna. Det finns dock tillgänglig information om antalet fritidsresor som svenskar gjorde utomlands under 2022. Enligt den resebarometer som utfördes av Resurs för resor och turism (Resurs, 2023) uppgick dessa resor till 9,6 miljoner. Enligt uppgifter från SCB, som rör 2019, var 18 % av alla utlandsresor affärsresor (SCB, 2023a). Om denna andel appliceras på de 9,6 miljoner fritidsresorna blir det totala antalet resor 11,7 miljoner under 2022. Enligt uppgifter publicerade av Tillväxtverket (2018) uppgick antalet nätter för fritidsresor till ungefär 8,5 och för affärsresor till 4,5 under 2016. Dessa reslängder har även använts i de nu aktuella analyserna.

Några uppgifter om antalet utländska besökares resor till Sverige finns dock inte publicerade för år 2022. För att göra en uppskattning av detta antal har i stället uppgifter från nationalräkenskaperna använts. Där finns uppgifter om den totala summan av resenärernas utgifter i samband med resor redovisade, både för svenskar utomlands och utländska besökare i Sverige (SCB, 2023b). För att beräkna antalet utländska besökares resor i Sverige har kvoten mellan dessa båda summor använts, det vill säga 0,73, se tabell 11. Denna kvot har alltså multiplicerats med 11,7. Antalet resor blir enligt dessa beräkningar 8,6 miljoner. Dessutom antas andelen affärsresor vara lika stort för dessa resenärer i Sverige samt antalet nätter som de tillbringat under resorna.

Till den alkohol som utländska besökare beräknas köpa och konsumera i Sverige adderas utländska besökares köp i Sverige för konsumtion i hemlandet. Det gäller i första hand norsk gränshandel i Sverige men även finsk och dansk gränshandel. I beräkningarna definieras norsk gränshandel i Sverige som köp genomförda i Systembolagets butiker i gränskommunerna där norska kontanter, eller norska bankkort har använts. Även köp gjorda på utlämningsställen i gränskommunerna till Norge, men av personer boende i Norge, definieras som gränshandel (Guttormsson, 2023). Finsk gränshandel definieras som köp genomförda med finska bankkort i kommuner som gränsar till Finland, i första hand Haparanda. Dansk gränshandel är motsvarande köp genomförda i Malmö och Helsingborg.

För att beräkna mängden konsumerad alkohol per dag har Monitormätningarnas aktuella uppgifter per år använts som bas för beräkningar av svenska resenärers konsumtion utomlands. WHO:s uppgifter om den genomsnittliga konsumtionen i Europa under 2019 har använts som bas för beräkningar av utländska besökares konsumtion i Sverige (WHO, 2023). Dessa uppgifter om årlig konsumtion har därefter räknats om till genomsnittlig konsumtion per dag.

Tabell 11. Utgifter i samband med resor, antal dagar på resa och alkoholkonsumtion, samt gränshandel i Sverige 2022.

	2022
Utgifter under resor:	
Utländska besökare i Sverige, milj kr	91 407
Svenskar utomlands, milj kr	125 067
Kvoten Utl. besökare i Sverige/Svenskar utomlands	0,73
Miljoner resdagar:	
Miljoner dagar, svenskar utomlands	91,3
Miljoner dagar, utländska besökare i Sverige	66,7
Alkoholkonsumtion per år:	
Svenskar utomlands (Monitor)	8,82
Utländska besökare i Sverige (2019; WHO, 2023)	9,45
Gränshandel i Sverige (liter 100% alkohol):	
Norsk gränshandel	1 923 000
Finsk gränshandel	161 300
Dansk gränshandel	3 600

För att beräkna den totala alkoholkonsumtionen bland svenska besökare utomlands har den genomsnittliga konsumtionen per dag multiplicerats med antal dagar dessa beräknats ha varit utomlands.

På samma sätt har alkoholkonsumtionen bland utländska besökare i Sverige beräknats. Till den kategorin har även uppgifter om den totala norska, danska och finska gränshandeln med alkohol i Sverige lagts till. För att dessa summor ska vara jämförbara med de uppgifter som publiceras i Monitor har de dividerats med antal invånare i Sverige 15 år och äldre, se tabell 12.

Mycket talar för att personer som reser utomlands konsumerar mer alkohol än vad de i genomsnitt gör när de vistas hemma. I tabell 12 redovisas därför tre olika konsumtionsnivåer utomlands. Den första nivån baseras på samma konsumtionsnivå utomlands som den genomsnittliga dagskonsumtionen hemma.

Tabell 12. Nettot av svenskars alkoholkonsumtion utomlands och utländska besökares köp i Sverige 2022. Tre scenarier med olika antaganden om konsumtion under utlandsvistelse.

	2022
Samma konsumtion utomlands som i genomsnitt hemma:	
Svenskar utomlands	+0,25
Utländsk konsumtion i Sverige	-0,20
Gränshandel i Sverige	-0,08
Netto	-0,02
Monitor: Publicerad volym	8,82
Monitor: Korrigerad volym	8,80
Procentuell skillnad	-0,30%
25% högre konsumtion utomlands än i genomsnitt hemma:	
Svenskar utomlands	+0,32
Utländsk konsumtion i Sverige	-0,25
Gränshandel i Sverige	-0,08
Netto	-0,01
Monitor: Publicerad volym	8,82
Monitor: Korrigerad volym	8,81
Procentuell skillnad	-0,10%
50% högre konsumtion utomlands än i genomsnitt hemma:	
Svenskar utomlands	+0,38
Utländsk konsumtion i Sverige	-0,30
Gränshandel i Sverige	-0,08
Netto	0,00
Monitor: Publicerad volym	8,82
Monitor: Korrigerad volym	8,82
Procentuell skillnad	0,00%

Pga avrundning är summan av delmängderna inte alltid samma som totalsumman.

Nivå två har beräknats utifrån ett antagande om att personer som reser utomlands dricker 25 % mer än den genomsnittliga dagskonsumtionen hemma. I beräkningarna av den tredje nivån har en konsumtion som är 50 % högre använts.

De tre konsumtionsalternativen redovisas i tabellen. Där redovisas även nettot av svenskars konsumtion utomlands och utländska besökares köp i Sverige. Detta netto jämförs därefter med de i Monitormätningarna publicerade uppgifterna om anskaffningen i Sverige. Resultatet visar hur stort detta netto är och hur stor effekt det skulle haft på de i Monitor publicerade uppgifterna.

Av resultaten som redovisas i tabell 12 framgår att nettot av svenskars konsumtion utomlands och utländska köp i Sverige är mycket litet enligt dessa beräkningar. Generellt sett uppgår skillnaden mellan de publicerade och korrigerade uppgifterna till 0,3 % eller mindre.

Vid ett antagande om oförändrad konsumtion utomlands uppgick skillnaderna till minus 0,02 liter vilket motsvarar -0,3 %. Det innebär att den nu aktuella konsumtionsnivån på 8,82 liter ska jämföras med 8,80 liter.

Vid en konsumtionsnivå som antas vara 25% högre utomlands än i genomsnitt hemma var skillnaderna -0,01 liter ren alkohol vilket motsvarar -0,1 %. Den publicerade nivån på 8,82 liter ska alltså jämföras med den korrigerade på 8,81 liter. Vid ett antagande om 50 % högre konsumtion utomlands fanns ingen skillnad mellan den publicerade nivån i Monitor och korrigerade.

Slutsatsen av dessa beräkningar är att de i Monitormätningarna publicerade uppgifterna om den totala anskaffningen av alkohol i Sverige mycket väl mäter svenskars konsumtion av alkohol oavsett var den äger rum. Skillnaden mellan den publicerade anskaffningen på 8,82 liter och de korrigerade nivåerna var väldigt små, eller ingen alls.

Det bör dock betonas att dessa beräkningar baseras på olika antagande om resandets omfattning och resandets längd. Det gäller framför allt utländska besökare i Sverige. Liknande beräkningar har dock genomförts för åren 2017–2020 (Trolldal & Åström, 2021). Då användes en något annorlunda beräkningsteknik, men skillnaderna mellan de publicerade och korrigerade uppgifterna var små även i den studien. Skillnaden under de aktuella åren och med de olika antagandena om konsumtion utomlands låg i genomsnitt på -0,3 %.

Minskade köp av smugglad alkohol

Köp av smugglad alkohol sjönk under pandemiåren jämfört med 2019, året innan pandemin. Denna minskning fortsatte även under 2022, det vill säga året efter pandemin. Under 2022 uppgick köpen av smugglad alkohol till 2,0 % av den totala konsumtionen. Detta ska jämföras med andelar på 5,7 % år 2019 och 3,4 % respektive 3,6 % under pandemiåren 2021 och 2022, se tabell 5. Här följer en närmare beskrivning av den fortsatta minskningen under 2022 jämfört med 2021 och av potentiella förklarande faktorer.

Enligt uppgifter i Monitormätningarna var det ungefär lika många personer som köpte smugglad alkohol under 2022 som under 2021. Med undantag av sprit-drycker köptes även ungefär lika mycket alkohol vid varje köptillfälle under 2022 som under 2021. De minskade volymerna beror i stället på att dessa personer genomfördes sådana köp vid färre tillfällen under 2022 jämfört med 2021. Tullverket beslagsstatistik visar också på en kraftig minskning. Dessa beslag minskade med 51% för öl och med 57 % för både sprit och vin under 2022 jämfört med 2021 (Tullverket 2023).

En relevant fråga som uppstår i sammanhanget är hur dessa personer får tag på alkohol när deras inköp av smugglad alkohol minskar. I tabell 13 presenteras uppgifter om vilken utsträckning de som köpt smugglad alkohol även skaffar sig alkohol från andra källor. Uppgifterna är hämtade från Monitormätningarna och avser således den grupp som köpt smugglad alkohol under 2021 och motsvarande grupp för 2022.

Tabell 13. Andelen av de som köpt smugglad alkohol, som även skaffat sig alkohol från övriga källor åren 2021 och 2022. Uppgifter om köp på restauranger ingår dock inte.

Källa	2021	2022	Förändring i procentenheter
Systembolaget	43%	56%	+13
Folköl	30%	30%	0
Restauranger	---	---	---
Resandeinförsel	3%	11%	+8
Internet	10%	12%	+2
Hemtillverkning:			
Sprit, hembränt	8%	9%	+1
Öl	3%	2%	-1
Vin	2%	0%	-2

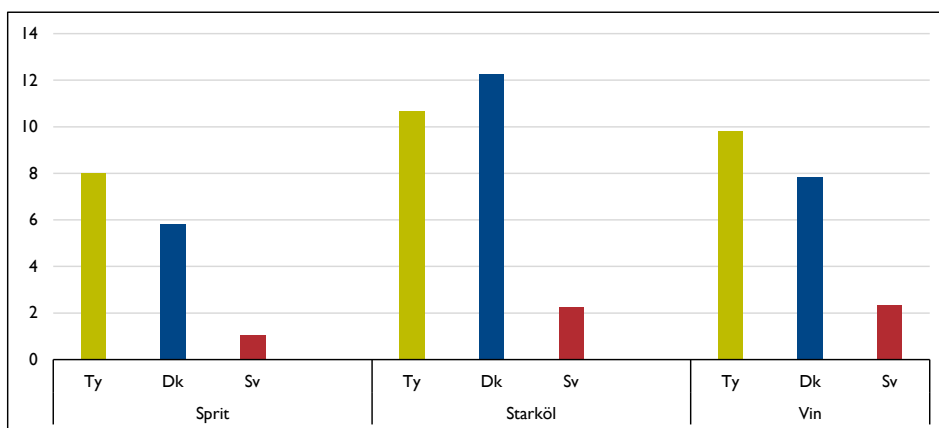

Tabellen visar att andelen personer, ur gruppen som köpt smugglad alkohol, har ökat när det gäller framför allt köp på Systembolaget och resandeförsel. Andelen som även handlade på Systembolaget ökade från 43 % till 56 %. Under 2022 var det följaktligen mer än hälften av de som köpt smugglad alkohol som även handlat på Systembolaget. För resandeförselns del ökade andelen från 3 % till 11 %. Andelen som handlat på internet ökade från 10% till 12% och hembränd sprit från 8 % till 9 %. Övrig hemtillverkning var mycket liten i den här gruppen. Folkölet mättes med andelen som konsumerat detta öl och således inte andelen som köpt. Uppgifter om köp/konsumtion på restauranger fångas inte upp på individnivå inom ramen för Monitormätningarna.

Minskningen av köpt smugglad alkohol kan ha flera förklaringar. Några av dem kommer att tas upp här och det gäller höjda bensinpriser, försvagning av den svenska kronan samt prisförändringar i Danmark och Tyskland.

I en tidigare publicerad CAN-rapport (Trolldal m fl. 2017) framgick det att köp av smugglad alkohol relativt sett förekom mest i framför allt norra Götaland och södra Svealand. Det krävs således någon form av transporter av den smugglade alkoholen för att nå dessa områden. Mycket talar för att detta sker med hjälp av bensindrivna fordon. Under 2022 steg dock priset på bensin med 35 % jämfört med 2021 (SCB 2023c). Detta medförde med stor säkerhet ökade kostnader för denna hantering som ledde till ett minskat utbud av smugglad alkohol. En annan faktor som troligen påverkade omfattningen av denna hantering var försvagningen av den svenska kronan under 2022 jämfört med 2021. Denna försvagning var 5 % (Sveriges Riksbank 2023).

Ytterligare en faktor som kan ha påverkat smuglingen av alkohol till Sverige är att priserna på alkohol ökade mer i Tyskland och Danmark än i Sverige under 2022 jämfört med 2021, se figur 9.

Figur 9 Förändringar i priset på sprit, vin och starköl under 2022 jämfört med 2021, i Tyskland Danmark och Sverige, inklusive försvagning av den svenska kronan i förhållande till valutorna i Tyskland och Danmark under samma år.

Priset på starköl ökade till exempel med 6 % i Tyskland, med 7 % i Danmark och med 2 % i Sverige (Eurostat 2023). I figuren har även valutakursförändringen lagts till priserna i Tyskland och Danmark. Det förtydligar de ökade kostnaderna för svenska konsumenter i Tyskland och Danmark jämfört med köp av alkohol i Sverige. Störst var skillnaden i förändringen av priset på starköl, följt av vin och sprit.

Sammanfattningsvis har köpen av smugglad alkohol minskat under 2022 jämfört med både 2019 och 2021. Skillnaden mellan de två senaste åren beror dock inte på att det är färre personer som köper smugglad alkohol utan på att det sker vid färre tillfällen. Andelen av de som köper smugglad alkohol och som även köper alkohol på Systembolaget har ökat under 2022 jämfört med 2021. Det gäller även andelen som fört in alkohol i samband med resor. Några potentiella förklaringar till de minskade köpen av smugglad alkohol är de kraftigt ökade bensinpriserna, den försvagade svenska kronan och större prisökningar på alkohol i Tyskland och Danmark jämfört med i Sverige under perioden.

Avslutande sammanfattning

En aktuell fråga på senare tid har varit i vilken utsträckning olika beteenden som påverkats av pandemin skulle återgå till de nivåer som rådde före pandemin eller om det skulle etableras nya "normalnivåer". Dessutom har det efter pandemin tillkommit nya faktorer som påverkat individers köp och konsumtionsvanor. Några exempel på det är den höga inflationen, försämrade köpkraft och försvagningen av den svenska kronan som påverkat anskaffning av alkohol generellt. Den totala konsumtionen ökade under 2022, men var trots det nästan två procent lägre än under 2019. Detta beror på en kraftig minskning av den oregistrerade konsumtionen som sjönk med ungefär 28 %. Denna minskning beror i sin tur på mindre köp av smugglad alkohol och lägre resandeförsel jämfört med 2019. Den registrerade konsumtionen, som domineras av Systembolaget, låg däremot på en högre nivå under 2022 än under 2019.

Köpen av smugglad alkohol minskade under pandemin. Dessa köp fortsatte dock att minska under 2022 jämfört med 2021. Denna källa är numera den minsta bland de sju som ingår i Monitormätningarna. Skillnaden mellan 2022 och 2021 beror dock inte på att det var färre personer som köpte smugglad alkohol utan på att sådana köp genomfördes vid färre tillfällen. Detta talar för att efterfrågan på smugglad alkohol fortfarande ligger på samma nivå som tidigare, men att det är utbudet som har minskat.

Några potentiella förklaringar till de minskade köpen av smugglad alkohol är de kraftigt ökade bensinpriserna, den försvagade svenska kronan och större prisökningar på alkohol i Tyskland och Danmark jämfört med i Sverige under perioden. Det är intressant att notera att det är en så pass stor del av smuggelköparna som även handlar på Systembolaget. Dessutom ökade denna andel under 2022 då det var över hälften av dem som också handlade på Systembolaget. Köpare av smugglad alkohol har alltså inte lämnat den registrerade marknaden, utan ser den som ett komplement.

I rapporten genomfördes förnyade analyser för att beräkna nettot av utländska besökare köp av alkohol i Sverige och svenskars konsumtion utomlands. Den befintliga statistiken för år 2022 var dock bristfällig vilket innebar att olika antaganden behövde göras i analyserna. Resultaten bekräftade dock de tidigare genomförda analyserna för åren 2017–2020 som visade att de båda storheterna i stort sett tar ut varandra. De analyser som genomfördes för 2022 visade på mycket små skillnader mellan utländska besökares köp och konsumtion i Sverige jämfört med svenskars konsumtion utomlands.

Slutsatsen av detta är att de i Monitormätningarna publicerade uppgifterna om den totala anskaffningen av alkohol i Sverige mycket väl mäter svenskars konsumtion av alkohol oavsett var den äger rum. Detta kommer dock att bevakas även fortsättningsvis inom ramen för Monitormätningarna.

Referenser

I den här listan återfinns referenserna till den här rapporten. Dessutom redovisas samtliga rapporter från Monitormätningarnas alkoholdel, som publicerats av CAN sedan 2013.

CAN (2023). Tabellbilaga. <https://www.can.se/undersokningar/monitormatningarna/>

Eurostat (2023). Database. <https://ec.europa.eu/eurostat/data/database>

Guttormsson U (2023). *Norsk gränshandel med alkohol i Sverige. 2016-2022*. Rapport 218. Centralförbundet för alkohol- och narkotikaupplysning. Stockholm.

Guttormsson U (2022). *Befolkningens självrapporterade alkoholvanor 2004-2021*. Rapport 213. Centralförbundet för alkohol- och narkotikaupplysning. Stockholm.

Guttormsson U (2021). *Befolkningens självrapporterade alkoholvanor 2004-2020*. Rapport 204. Centralförbundet för alkohol- och narkotikaupplysning. Stockholm.

Guttormsson U (2020). *Befolkningens självrapporterade alkoholvanor 2004-2019*. Rapport 195. Centralförbundet för alkohol- och narkotikaupplysning. Stockholm.

Guttormsson U (2019). *Befolkningens självrapporterade alkoholvanor 2004-2018*. Rapport 186. Centralförbundet för alkohol- och narkotikaupplysning. Stockholm.

Guttormsson U & Gröndahl M (2018). *Befolkningens självrapporterade alkoholvanor 2004-2017*. Rapport 173. Centralförbundet för alkohol- och narkotikaupplysning. Stockholm.

Guttormsson U & Gröndahl M (2017). *Trender i dryckesmönster – befolkningens självrapporterade alkoholvanor under 2000-talet*. Rapport 168. Centralförbundet för alkohol- och narkotikaupplysning. Stockholm.

Guttormsson U & Trolldal B (2022). *Norsk gränshandel med alkohol i Sverige. 2016-2020*. Rapport 208. Centralförbundet för alkohol- och narkotikaupplysning. Stockholm.

Guttormsson U & Trolldal B (2020). *Norsk gränshandel med alkohol i Sverige*. Rapport 190. Centralförbundet för alkohol- och narkotikaupplysning. Stockholm.

Kühlhorn E Hibell B Larsson S Ramstedt M & Zetterberg HL (1999). *Alkoholkonsumtionen i Sverige under 1990-talet*. Stockholm. OAS, Socialdepartementet.

Källebring N (2021). *Bortfall i Monitormätningarna*. Rapport 201. Centralförbundet för alkohol- och narkotikaupplysning. Stockholm.

Leifman H & Trolldal B (2014b). *Alkoholkonsumtionen i Sverige 2013*. Rapport 142. Centralförbundet för alkohol- och narkotikaupplysning. Stockholm.

Leifman H & Trolldal B (2014a). *Hur mycket dricker svensken? – alkoholkonsumtionen i siffror 2001–2012*. Rapport 140. Centralförbundet för alkohol- och narkotikaupplysning. Stockholm.

Leifman H (2000). *The measurement of alcohol-related problems in Sweden*. Journal of Substance Abuse, 12, 197–212. (Special Issue: Measuring alcohol consumption).

Nyfjäll M & Trolldal B (2022). *Estimating total alcohol consumption in the Monitor survey – an updated technical description of the estimating method*. Rapport 207. Centralförbundet för alkohol- och narkotikaupplysning. Stockholm.

Nyfjäll M & Trolldal B (2019). *Estimating total alcohol consumption in the Monitor survey – a technical description of the estimating method*. Rapport 182. Centralförbundet för alkohol- och narkotikaupplysning. Stockholm.

Ramstedt M (2010). *How much alcohol do you buy? A comparison of self-reported alcohol purchases with actual sales*. Addiction, 105, 649–654.

Ramstedt M m.fl. (2013). I Socialdepartementet: Uppföljning av regeringens alkohol-, narkotika-, dopnings- och tobaksstrategi, nummer 2. Kapitel 10. *Hur ska alkoholförseln mätas? – en genomgång av tillgängliga indikatorer och förslag på en reviderad metod*. Stockholm: Regeringskansliet.

Raninen J (2015). *Ingen dricker som Svensson – om svenska befolkningens dryckesvanor*. Rapport 153. Centralförbundet för alkohol- och narkotikaupplysning. Stockholm.

RESURS för resor och turism (2023). *Resebarometern 2023*. <https://www.erv.se/contentassets/da75ad6d49eb4767af5db7a9fc3a30fc/resebarometern-2023.pdf>

Rådets direktiv (92/12/EEG). Om allmänna regler för punktskattepliktiga varor och om innehav, flyttning och övervakning av sådana varor (cirkulationsdirektivet).

SCB (2023a). Statistiska centralbyrån: Statistikdatabasen: Antal resor och nätter efter region, boendeform och målgrupp. År 2017 - 2021

https://www.statistikdatabasen.scb.se/pxweb/sv/ssd/START__NV__NV1701__NV1701C/NV1701Res003/

SCB (2023b). Statistiska centralbyrån: Statistikdatabasen. Nationalräkenskaperna: Tjänstehandel. Export och import efter kontopost. År, redovisas i miljoner kronor 1982 – 2022: https://www.statistikdatabasen.scb.se/pxweb/sv/ssd/START__HA__HA0202/HA0202TjanstHArN/

SCB (2023c). Statistiska centralbyrån: Statistikdatabasen. KPI. <https://www.statistikdatabasen.scb.se/pxweb/sv/ssd/>

SFS 2000:1225 (2000). *Lag om straff för smuggling*. Svensk Författningssamling. Stockholm: Finansdepartementet.

SFS 2010:1622 (2010). *Alkohollag*. Svensk Författningssamling. Stockholm: Socialdepartementet.

Sveriges Riksbank (2023). Valutakurser. <https://www.riksbank.se/sv/statistik/sok-rantor--valutakurser/>

Tillväxtverket (2018). *Svenskars resande -en jämförande studie*. Rapport 0248

Trolldal B (2022). *Alkoholkonsumtionen i Sverige 2001-2021*. Rapport 212. Centralförbundet för alkohol- och narkotikaupplysning. Stockholm.

Trolldal B (2020). *Alkoholkonsumtionen i Sverige 2019*. Rapport 193. Centralförbundet för alkohol- och narkotikaupplysning: Stockholm.

Trolldal B (2019). *Alkoholkonsumtionen i Sverige 2018*. Rapport 184. Centralförbundet för alkohol- och narkotikaupplysning. Stockholm.

Trolldal B (red.) (2016). *Alkoholkonsumtionen i Sverige 2015*. Rapport 160. Centralförbundet för alkohol- och narkotikaupplysning. Stockholm.

Trolldal B (2019). *Resandeförsel och köp av smugglad alkohol 2009-2018*. Rapport 189. Centralförbundet för alkohol- och narkotikaupplysning. Stockholm.

Trolldal B & Leifman H (2018). *Alkoholkonsumtionen i Sverige 2017*. Rapport 175. Centralförbundet för alkohol- och narkotikaupplysning. Stockholm.

Trolldal B & Leifman H (2017). *Alkoholkonsumtionen i Sverige 2016*. Rapport 167. Centralförbundet för alkohol- och narkotikaupplysning. Stockholm.

Trolldal B & Leifman H (2015). *Hur mycket dricker svensken? Registrerad och oregistrerad alkoholkonsumtion 2001–2014*. Rapport 152. Centralförbundet för alkohol- och narkotikaupplysning. Stockholm.

Trolldal B Guttormsson U & Leifman H (2017). *Registrerad och oregistrerad alkohol i Sveriges län 2001–2016*. Rapport 165. Centralförbundet för alkohol- och narkotikaupplysning. Stockholm.

Trolldal B & Åström V (2021). *Alkoholkonsumtionen i Sverige 2001-2020*. Rapport 202. Centralförbundet för alkohol- och narkotikaupplysning. Stockholm.

Tullverket (2023). Tullverkets beslagsstatistik 2023. <https://www.tullverket.se/omoss/dethargortullverket/beslagsstatistik.4.226de36015804b8cf353949.html>

WHO (2023). World health statistics. <https://www.who.int/data/gho/publications/world-health-statistics>

Bilaga I: Tabellbilaga

Tabell 14. Registrerad, oregistrerad och total alkoholanskaffning i liter ren alkohol per invånare 15 år och äldre, totalt och per dryck, 2001–2022.

	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019a	2019b	2020	2021	2022
Totalt	8,84	9,55	10,03	10,56	10,26	10,09	9,85	9,83	9,54	9,50	9,47	9,12	9,75	9,27	9,13	9,00	8,97	8,81	8,66	8,98	8,47	8,68	8,82
Reg.	6,50	6,88	6,88	6,51	6,53	6,81	6,98	7,02	7,30	7,38	7,32	7,21	7,32	7,20	7,12	7,15	7,03	7,20	7,14	7,14	7,47	7,60	7,50
Oreg.	2,35	2,67	3,16	4,05	3,73	3,28	2,87	2,81	2,24	2,12	2,16	1,91	2,44	2,08	2,01	1,85	1,94	1,62	1,52	1,84	1,01	1,08	1,31
Vin	3,02	3,40	3,54	3,59	3,48	3,46	3,61	3,66	3,76	3,83	3,94	3,80	4,00	3,89	3,74	3,76	3,76	3,76	3,71	3,80	3,82	3,86	3,86
Reg.	2,40	2,62	2,71	2,68	2,71	2,86	3,04	3,09	3,31	3,40	3,47	3,43	3,50	3,46	3,40	3,39	3,36	3,38	3,34	3,34	3,51	3,51	3,42
Oreg.	0,62	0,78	0,83	0,91	0,77	0,60	0,57	0,57	0,46	0,43	0,47	0,37	0,51	0,43	0,35	0,37	0,41	0,38	0,37	0,46	0,31	0,35	0,44
Starköl	2,46	2,71	2,95	3,19	3,09	3,04	2,96	2,92	2,77	2,64	2,70	2,62	2,79	2,76	2,75	2,77	2,79	2,81	2,76	2,92	2,63	2,70	2,80
Reg.	1,77	1,92	1,96	1,88	1,90	1,99	2,05	2,07	2,12	2,10	2,10	2,10	2,14	2,15	2,15	2,18	2,13	2,25	2,24	2,24	2,27	2,33	2,35
Oreg.	0,69	0,79	0,99	1,32	1,19	1,05	0,91	0,85	0,65	0,54	0,60	0,52	0,65	0,61	0,60	0,60	0,66	0,56	0,52	0,67	0,36	0,37	0,45
Sprit	2,44	2,50	2,61	2,94	2,86	2,71	2,47	2,46	2,25	2,25	2,09	2,02	2,29	2,01	2,02	1,87	1,83	1,65	1,60	1,67	1,44	1,54	1,59
Reg.	1,40	1,39	1,27	1,11	1,09	1,10	1,09	1,11	1,13	1,11	1,05	1,05	1,06	0,99	1,00	1,00	0,99	1,00	1,01	1,01	1,13	1,21	1,20
Oreg.	1,04	1,11	1,34	1,82	1,77	1,61	1,38	1,36	1,12	1,14	1,04	0,98	1,23	1,02	1,02	0,87	0,84	0,66	0,60	0,67	0,31	0,33	0,39
Cider	0,09	0,12	0,13	0,12	0,12	0,14	0,14	0,16	0,14	0,14	0,16	0,15	0,16	0,13	0,14	0,13	0,15	0,15	0,17	0,17	0,17	0,18	0,19
Reg.	0,09	0,12	0,13	0,12	0,12	0,13	0,12	0,12	0,13	0,13	0,12	0,12	0,11	0,11	0,11	0,11	0,12	0,13	0,13	0,13	0,14	0,15	0,16
Oreg.	0,02	0,01	0,03	0,01	0,01	0,04	0,03	0,05	0,02	0,04	0,02	0,03	0,02	0,03	0,04	0,03	0,03	0,03
Folköl	0,84	0,83	0,81	0,72	0,71	0,73	0,68	0,63	0,62	0,64	0,57	0,53	0,51	0,49	0,47	0,47	0,44	0,43	0,42	0,42	0,41	0,40	0,38

Källor: Monitormätningarna, Systembolaget, Folkhälsomyndigheten och Sveriges Bryggerier. Pga. avrundning är summan av delmängderna inte alltid densamma som totalsumman. Tecknet * innebär att delmängderna inte mättes det aktuella året.

Tabell 15. Registrerade och oregistrerade andelar av totalen och respektive dryck, 2001–2022.

	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019a	2019b	2020	2021	2022
Totalt																							
Registrerat	73,5	72,0	68,5	61,6	63,7	67,5	70,9	71,4	76,5	77,7	77,2	79,1	75,0	77,6	78,0	79,4	78,4	81,6	82,5	79,5	88,1	87,6	85,1
Oreg.	26,5	28,0	31,5	38,4	36,3	32,5	29,1	28,6	23,5	22,3	22,8	20,9	25,0	22,4	22,0	20,6	21,6	18,4	17,5	20,5	11,9	12,4	14,9
Vin																							
Registrerat	79,6	77,1	76,6	74,6	77,8	82,7	84,2	84,4	87,8	88,8	88,1	90,2	87,4	89,1	90,7	90,2	89,2	89,8	90,1	87,8	92,0	90,9	88,5
Oreg.	20,4	22,9	23,4	25,4	22,2	17,3	15,8	15,6	12,2	11,2	11,9	9,8	12,6	10,9	9,3	9,8	10,8	10,2	9,9	12,2	8,0	9,1	11,5
Starköl																							
Registrerat	71,9	70,9	66,6	58,7	61,5	65,4	69,4	70,8	76,6	79,7	77,7	80,1	76,7	78,0	78,2	78,5	76,3	80,2	81,2	76,9	86,3	86,5	84,0
Oreg.	28,1	29,1	33,4	41,3	38,5	34,6	30,6	29,2	23,4	20,3	22,3	19,9	23,3	22,0	21,8	21,5	23,7	19,8	18,8	23,1	13,7	13,5	16,0
Sprit																							
Registrerat	57,4	55,7	48,5	37,8	38,2	40,7	44,2	44,9	50,2	49,4	50,1	51,6	46,1	49,1	49,4	53,6	54,0	60,2	62,9	60,3	78,5	78,4	75,4
Oreg.	42,6	44,3	51,5	62,2	61,8	59,3	55,8	55,1	49,8	50,6	49,9	48,4	53,9	50,9	50,6	46,4	46,0	39,8	37,1	39,7	21,5	21,6	24,6
Cider																							
Registrerat						88,0	90,2	79,5	89,6	91,4	75,4	77,4	69,5	85,4	74,2	84,2	77,9	85,6	80,1	78,9	82,3	83,6	83,1
Oreg.						12,0	9,8	20,5	10,4	8,6	24,6	22,6	30,5	14,6	25,8	15,8	22,1	14,4	19,9	21,1	17,7	16,4	16,9

Källor: Monitormätningarna, Systembolaget, Folkhälsomyndigheten och Sveriges Bryggerier. Pga. avrundning är summan av delmängderna inte alltid densamma som totalsumman. Tecknet * innebär att delmängderna inte mättes det aktuella året.

Tabell 16. Registrerad alkoholförsäljning. Per anskaffningskälla och dryck i miljoner volymliter, 2001–2022.

	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019a	2019b	2020	2021	2022
Systembolaget																							
Starköl	156,0	170,5	179,1	172,9	179,0	195,7	207,1	212,4	226,9	225,8	227,1	227,6	231,5	234,1	234,4	240,0	242,0	256,8	260,4	260,4	293,9	299,5	288,8
Vin	118,5	130,9	135,7	133,3	137,7	145,3	154,0	160,9	175,8	182,5	186,0	189,8	193,5	193,6	193,7	195,1	195,7	199,8	201,2	201,2	219,7	218,5	211,0
Sprit	23,4	23,3	22,1	19,2	18,8	18,9	19,3	19,1	20,1	20,0	19,4	19,3	18,9	18,3	18,8	19,0	19,2	19,8	20,6	20,6	24,5	26,0	24,8
Cider	13,7	17,1	18,7	16,8	17,0	18,3	18,1	18,5	19,4	19,3	19,1	18,2	17,6	17,5	16,9	17,7	19,0	21,2	22,3	22,3	24,0	25,9	26,8
Starkvin	5,7	5,7	6,1	5,4	5,4	5,3	5,6	5,6	5,6	5,4	5,0	4,8	4,4	4,2	3,9	4,1	3,8	3,7	3,5	3,5	3,8	3,7	3,5
Restaurang																							
Starköl	84,0	86,7	85,5	82,0	81,1	78,9	80,1	81,1	77,8	78,4	79,2	80,3	83,7	84,1	86,2	87,9	81,0	89,9	87,2	87,2	58,6	66,8	85,1
Vin	20,6	22,0	19,7	20,6	18,5	20,4	21,1	19,3	18,1	19,3	22,6	20,1	23,5	20,9	20,7	20,3	20,3	20,7	18,9	18,9	12,3	15,8	20,7
Sprit	3,8	3,7	3,3	3,6	4,0	4,0	3,6	4,4	3,9	3,9	3,3	3,2	4,2	3,3	3,5	3,6	3,4	3,5	3,1	3,1	1,6	2,4	3,9
Folköl	190,2	189,9	184,9	167,3	163,9	171,5	159,7	147,6	146,5	153,6	137,2	127,7	123,8	120,4	116,4	118,0	111,8	110,9	107,7	107,7	106,0	103,5	98,6

Källor: Monitormätningarna, Systembolaget, Folkhälsomyndigheten och Sveriges Bryggerier. Pga. avrundning är summan av delmängderna inte alltid densamma som totalsumman.

Tabell 17. Skattad resandeförsel, hemtillverkning, internethandel och köp av smugglat. Per anskaffningskälla och dryck i miljoner volymliter, 2001–2022.

	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019a	2019b	2020	2021	2022
Resandeförsel																							
Starköl	67,6	70,7	73,7	94,1	76,1	64,0	55,0	64,8	46,1	41,1	43,0	40,9	46,8	39,0	35,3	36,5	47,2	36,9	43,2	41,1	17,3	20,2	38,3
Vin	23,6	26,6	29,7	35,4	29,9	20,3	22,0	21,8	16,6	14,9	18,4	16,8	18,3	15,4	13,4	13,5	16,2	12,3	14,3	18,8	7,9	5,4	13,2
Sprit	13,3	13,5	19,1	26,1	23,5	20,7	21,4	21,4	15,6	17,3	16,4	14,5	18,4	16,4	15,8	14,1	13,9	10,3	10,4	10,8	3,7	3,4	5,8
Cider	2,5	2,0	4,8	2,3	1,8	4,2	1,9	2,4	1,8	4,6	2,3	2,7	1,5	2,2	2,0	1,5	2,6	1,4
Starkvin	2,2	2,8	2,3	2,9	2,2	2,9	1,6	1,2	0,8	0,6	0,6	0,8	0,5	0,7	0,6	0,7	0,8	0,7	0,4	0,4	0,1	0,1	0,5
Hemtillverkning																							
Starköl	1,5	3,0	1,8	3,0	2,3	2,3	2,3	2,3	2,3	2,3	2,3	2,4	2,4	4,7	11,4	8,5	13,4	10,9	10,5	11,5	9,9	13,0	11,0
Vin	8,6	13,5	11,2	9,5	7,3	5,7	5,3	5,6	3,4	7,3	5,9	2,5	5,6	5,5	3,6	3,8	3,5	6,3	4,1	4,5	3,9	5,9	7,2
Sprit	3,0	3,1	3,0	3,2	2,5	1,9	1,4	1,2	1,2	1,6	1,7	1,5	1,4	1,1	1,1	1,0	1,1	0,9	0,8	0,8	0,7	1,1	1,5
Internet																							
Vin	0,2	0,0	0,2	1,5	0,6	2,7	1,3	4,6	4,6	3,7	4,2	4,3	3,4	4,1	4,6	6,9	8,1	7,2
Starköl	1,8	0,6	0,2	0,2	0,0	0,3	1,4	3,7	3,7	2,1	2,2	1,3	2,2	1,6	1,7	3,5	4,5	5,4
Sprit	0,5	0,2	0,3	0,5	0,2	1,0	0,4	1,8	0,7	0,6	0,8	0,9	0,9	0,5	0,5	0,8	0,5	1,2
Cider	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,1	0,2	0,0	0,1	0,2	0,0	0,2	1,6	1,5	0,5	0,1	0,9
Starkvin	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,2	0,0	0,0	0,0	0,1	0,1	0,0	0,0	0,1	0,1	0,0
Köp av smugglat																							
Starköl	21,0	28,9	54,2	77,7	80,7	74,3	66,3	51,5	43,1	32,9	40,6	30,4	40,8	40,8	39,3	41,3	37,0	34,5	24,3	48,8	24,9	19,2	15,5
Cider	3,3	5,2	1,2	1,1	0,8	2,6	1,9	1,7	2,5	3,1	2,4	3,2
Vin	1,6	2,2	4,8	4,6	5,2	5,2	4,3	4,9	4,8	2,5	1,1	1,5	2,2	0,4	0,7	1,3	1,3	2,2	1,5	2,7	1,6	4,2	2,2
Sprit	3,7	4,8	4,0	6,6	9,0	9,2	5,0	4,9	5,8	4,6	2,9	4,3	4,8	3,7	4,6	3,2	2,9	2,8	2,0	3,2	1,9	2,6	0,7

Tecknet • innebär att delmängderna inte mättes det aktuella året.

Tabell 18. Dryckernas andelar av den totala alkoholkonsumtionen, baserat på anskaffad volym i liter ren alkohol per invånare 15 år och äldre, 2001–2022.

	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019a	2019b	2020	2021	2022
Vin	34,1	35,6	35,2	34,0	34,0	34,3	36,6	37,3	39,4	40,4	41,6	41,7	41,0	41,9	41,0	41,8	41,9	42,7	42,8	42,3	45,1	44,5	43,8
Starköl	27,8	28,4	29,4	30,2	30,1	30,1	30,0	29,7	29,1	27,8	28,5	28,7	28,6	29,7	30,1	30,8	31,1	31,9	31,9	32,5	31,1	31,1	31,7
Sprit	27,6	26,1	26,0	27,8	27,9	26,9	25,1	25,1	23,5	23,7	22,1	22,2	23,5	21,7	22,2	20,7	20,4	18,8	18,5	18,6	16,9	17,7	18,1
Folköl	9,4	8,7	8,1	6,9	6,9	7,3	6,9	6,4	6,5	6,7	6,0	5,8	5,2	5,3	5,2	5,2	4,9	4,9	4,8	4,7	4,8	4,6	4,3
Cider	1,0	1,2	1,3	1,1	1,2	1,4	1,4	1,6	1,5	1,4	1,7	1,6	1,7	1,4	1,6	1,4	1,7	1,7	1,9	1,9	2,1	2,1	2,1
Öl, totalt	37,2	37,1	37,5	37,1	37,0	37,4	36,9	36,1	35,5	34,5	34,5	34,5	33,8	35,0	35,3	36,0	36,0	36,8	36,7	37,1	35,9	35,7	36,0

Tabell 19. Alkoholanskaffningens olika delmängder i liter ren alkohol per invånare 15 år och äldre, 2001–2022.

Delmängd	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019a	2019b	2020	2021	2022
Totalt	8,84	9,55	10,03	10,56	10,26	10,09	9,85	9,83	9,54	9,50	9,47	9,12	9,75	9,27	9,13	9,00	8,97	8,81	8,66	8,98	8,47	8,68	8,82
Registrerat	6,50	6,88	6,88	6,51	6,53	6,81	6,98	7,02	7,30	7,38	7,32	7,21	7,32	7,20	7,12	7,15	7,03	7,20	7,14	7,14	7,47	7,60	7,50
Systembolaget	4,63	4,97	5,07	4,79	4,87	5,08	5,31	5,40	5,76	5,80	5,78	5,75	5,80	5,74	5,70	5,71	5,67	5,79	5,82	5,82	6,47	6,50	6,20
Restauranger	1,03	1,08	1,00	0,99	0,96	0,99	1,00	0,99	0,92	0,94	0,97	0,93	1,01	0,97	0,95	0,97	0,92	0,97	0,90	0,90	0,59	0,71	0,93
Folköl	0,84	0,83	0,81	0,72	0,71	0,73	0,68	0,63	0,62	0,64	0,57	0,53	0,51	0,49	0,47	0,47	0,44	0,43	0,42	0,42	0,41	0,40	0,38
Oregistrerat	2,35	2,67	3,16	4,05	3,73	3,28	2,87	2,81	2,24	2,12	2,16	1,91	2,44	2,08	2,01	1,85	1,94	1,62	1,52	1,84	1,01	1,08	1,31
Resandeförsel	1,66	1,75	2,10	2,71	2,31	1,93	1,88	1,93	1,39	1,39	1,42	1,27	1,50	1,30	1,22	1,13	1,22	0,91	0,97	1,04	0,40	0,37	0,70
Hemtillverkning	0,31	0,41	0,36	0,34	0,26	0,21	0,17	0,17	0,13	0,21	0,19	0,13	0,17	0,17	0,18	0,16	0,19	0,21	0,16	0,18	0,15	0,22	0,24
Internet	0,04	0,02	0,02	0,05	0,02	0,10	0,05	0,19	0,13	0,10	0,12	0,12	0,11	0,10	0,11	0,17	0,17	0,20
Köp av smugglat	0,38	0,51	0,70	1,00	1,15	1,10	0,80	0,69	0,67	0,49	0,45	0,46	0,58	0,47	0,50	0,45	0,42	0,40	0,28	0,51	0,29	0,31	0,18

Källor: Monitormätningarna, Systembolaget, Folkhälsomyndigheten och Sveriges Bryggerier. Pga. avrundning är summan av delmängderna inte alltid identisk med totalsumman.

Tabell 20. De olika delmängdernas andelar i procent av den totala alkoholanskaffningen, baserat på liter ren alkohol per invånare 15 år och äldre, 2001–2022.

Delmängd	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019a	2019b	2020	2021	2022
Registrerat	73,5	72,0	68,5	61,6	63,7	67,5	70,9	71,4	76,5	77,7	77,2	79,1	75,0	77,6	78,0	79,4	78,4	81,6	82,5	79,5	88,1	87,6	85,1
Systembolaget	52,3	52,0	50,5	45,4	47,5	50,4	53,9	54,9	60,4	61,1	61,0	63,1	59,5	61,9	62,4	63,4	63,2	65,7	67,2	64,8	76,4	74,9	70,3
Restauranger	11,7	11,4	10,0	9,4	9,3	9,8	10,1	10,1	9,7	9,9	10,2	10,2	10,3	10,5	10,5	10,8	10,2	11,0	10,4	10,0	6,9	8,1	10,5
Folköl	9,4	8,7	8,1	6,9	6,9	7,3	6,9	6,4	6,5	6,7	6,0	5,8	5,2	5,3	5,2	5,2	4,9	4,9	4,8	4,7	4,8	4,6	4,3
Oregistrerat	26,5	28,0	31,5	38,4	36,3	32,5	29,1	28,6	23,5	22,3	22,8	20,9	25,0	22,4	22,0	20,6	21,6	18,4	17,5	20,5	11,9	12,4	14,9
Resandeförsel	18,7	18,4	20,9	25,6	22,5	19,1	19,0	19,7	14,6	14,6	15,0	13,9	15,4	14,0	13,4	12,5	13,6	10,3	11,2	11,6	4,7	4,3	7,9
Hemtillverkning	3,5	4,3	3,5	3,2	2,6	2,1	1,8	1,7	1,4	2,2	2,0	1,4	1,7	1,9	2,0	1,8	2,1	2,4	1,9	2,0	1,8	2,5	2,7
Internet	0,4	0,2	0,2	0,5	0,2	1,0	0,6	1,9	1,4	1,1	1,3	1,3	1,2	1,2	1,2	2,0	2,0	2,2
Köp av smugglat	4,3	5,3	7,0	9,5	11,2	10,9	8,1	7,1	7,0	5,2	4,8	5,0	5,9	5,0	5,5	5,0	4,6	4,5	3,2	5,7	3,4	3,6	2,0
Totalt	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100

Källor: Monitormätningarna, Systembolaget, Folkhälsomyndigheten och Sveriges Bryggerier. Pga. avrundning är summan av delmängderna inte alltid identisk med totalsumman. Tecknet • innebär att delmängderna inte mättes det aktuella året.

Tabell 21. Den totala alkoholanskaffningen uppdelad på dryck och anskaffningskälla, i liter ren alkohol per invånare 15 år och äldre, 2001–2022.

	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019a	2019b	2020	2021	2022
Vin, totalt	3,02	3,40	3,54	3,59	3,48	3,46	3,61	3,66	3,76	3,83	3,94	3,80	4,00	3,89	3,74	3,76	3,76	3,76	3,71	3,80	3,82	3,86	3,86
Systembolaget	2,11	2,33	2,44	2,39	2,46	2,57	2,72	2,81	3,05	3,13	3,15	3,15	3,20	3,16	3,13	3,12	3,08	3,10	3,09	3,09	3,35	3,30	3,15
Restaurang	0,29	0,29	0,27	0,29	0,25	0,29	0,32	0,28	0,26	0,28	0,32	0,28	0,30	0,30	0,27	0,28	0,28	0,28	0,25	0,25	0,17	0,21	0,27
Resandeförsel	0,44	0,51	0,56	0,67	0,56	0,41	0,41	0,39	0,29	0,26	0,31	0,29	0,30	0,26	0,22	0,22	0,26	0,20	0,22	0,29	0,12	0,08	0,20
Internet	0,00	0,00	0,00	0,02	0,01	0,04	0,02	0,08	0,07	0,06	0,07	0,07	0,05	0,06	0,07	0,10	0,12	0,11
Hemtillverkning	0,14	0,23	0,19	0,16	0,12	0,10	0,09	0,09	0,06	0,12	0,10	0,04	0,09	0,09	0,06	0,06	0,05	0,09	0,06	0,07	0,06	0,09	0,10
Köp av smugglat	0,03	0,04	0,08	0,08	0,09	0,09	0,07	0,08	0,08	0,04	0,02	0,03	0,03	0,01	0,01	0,02	0,02	0,03	0,02	0,04	0,02	0,06	0,03
Starköl, totalt	2,46	2,71	2,95	3,19	3,09	3,04	2,96	2,92	2,77	2,64	2,70	2,62	2,79	2,76	2,75	2,77	2,79	2,81	2,76	2,92	2,63	2,70	2,80
Systembolaget	1,20	1,31	1,36	1,30	1,34	1,45	1,51	1,53	1,61	1,59	1,59	1,58	1,60	1,61	1,60	1,62	1,61	1,69	1,70	1,70	1,91	1,93	1,84
Restaurang	0,57	0,61	0,60	0,57	0,56	0,54	0,54	0,54	0,51	0,51	0,52	0,52	0,54	0,54	0,55	0,56	0,51	0,56	0,54	0,54	0,36	0,41	0,51
Resandeförsel	0,52	0,54	0,56	0,71	0,57	0,47	0,40	0,47	0,33	0,29	0,30	0,28	0,32	0,27	0,24	0,25	0,32	0,24	0,28	0,27	0,11	0,13	0,24
Köp av smugglat	0,16	0,22	0,41	0,59	0,60	0,55	0,48	0,37	0,31	0,23	0,28	0,21	0,28	0,28	0,27	0,28	0,25	0,23	0,16	0,32	0,16	0,12	0,10
Hemtillverkning	0,01	0,02	0,01	0,02	0,02	0,02	0,02	0,02	0,02	0,02	0,02	0,02	0,02	0,03	0,08	0,06	0,09	0,07	0,07	0,08	0,06	0,08	0,07
Internet	0,01	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,01	0,03	0,03	0,01	0,01	0,01	0,01	0,01	0,01	0,02	0,03	0,03
Sprit, totalt	2,44	2,50	2,61	2,94	2,86	2,71	2,47	2,46	2,25	2,25	2,09	2,02	2,29	2,01	2,02	1,87	1,83	1,65	1,60	1,67	1,44	1,54	1,59
Systembolaget	1,22	1,21	1,14	0,98	0,95	0,94	0,95	0,93	0,98	0,96	0,92	0,91	0,89	0,85	0,87	0,87	0,86	0,87	0,90	0,90	1,07	1,12	1,06
Resandeförsel	0,69	0,70	0,98	1,33	1,19	1,03	1,06	1,05	0,76	0,83	0,78	0,69	0,86	0,76	0,73	0,64	0,62	0,45	0,45	0,47	0,16	0,15	0,24
Restaurang	0,18	0,18	0,13	0,13	0,14	0,16	0,14	0,17	0,15	0,15	0,13	0,13	0,17	0,13	0,13	0,14	0,13	0,13	0,11	0,11	0,06	0,09	0,15
Hemtillverkning	0,15	0,16	0,15	0,16	0,12	0,10	0,07	0,06	0,06	0,07	0,08	0,07	0,06	0,05	0,05	0,04	0,05	0,04	0,03	0,03	0,03	0,05	0,06
Internet	0,03	0,01	0,01	0,02	0,01	0,05	0,02	0,09	0,03	0,03	0,04	0,04	0,04	0,02	0,02	0,04	0,02	0,05
Köp av smugglat	0,19	0,25	0,21	0,34	0,46	0,46	0,25	0,24	0,28	0,22	0,14	0,20	0,23	0,17	0,21	0,14	0,13	0,12	0,09	0,14	0,08	0,11	0,03
Cider, totalt	0,09	0,12	0,13	0,12	0,12	0,14	0,14	0,16	0,14	0,14	0,16	0,15	0,16	0,13	0,14	0,13	0,15	0,15	0,17	0,17	0,17	0,18	0,19
Systembolaget	0,09	0,12	0,13	0,12	0,12	0,13	0,12	0,12	0,13	0,13	0,12	0,12	0,11	0,11	0,11	0,11	0,12	0,13	0,13	0,13	0,14	0,15	0,16
Köp av smugglat	0,01	0,02	0,03	0,01	0,01	0,01	0,02	0,01	0,01	0,01	0,02	0,01	0,02
Resandeförsel	0,02	0,01	0,03	0,01	0,01	0,03	0,01	0,02	0,01	0,03	0,01	0,02	0,01	0,01	0,01	0,01	0,02	0,01
Internet	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,01	0,01	0,00	0,00	0,01
Folköl	0,84	0,83	0,81	0,72	0,71	0,73	0,68	0,63	0,62	0,64	0,57	0,53	0,51	0,49	0,47	0,47	0,44	0,43	0,42	0,42	0,41	0,40	0,38
Totalt	8,84	9,55	10,03	10,56	10,26	10,09	9,85	9,83	9,54	9,50	9,47	9,12	9,75	9,27	9,13	9,00	8,97	8,81	8,66	8,98	8,47	8,68	8,82

Källor: Monitormätningarna, Systembolaget, Folkhälsomyndigheten och Sveriges Bryggerier. Pga. avrundning är summan av delmängderna inte alltid densamma som totalsumman.

Tecknet • innebär att delmängderna inte mättes det aktuella året.

Tabell 22. Den totala alkoholansaffningen uppdelad på anskaffningskälla och dryck, i liter ren alkohol per invånare 15 år och äldre, 2001–2022.

	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019a	2019b	2020	2021	2022
Systembolaget	4,63	4,97	5,07	4,79	4,87	5,08	5,31	5,40	5,76	5,80	5,78	5,75	5,80	5,74	5,70	5,71	5,67	5,79	5,82	5,82	6,47	6,50	6,20
Vin	2,11	2,33	2,44	2,39	2,46	2,57	2,72	2,81	3,05	3,13	3,15	3,15	3,20	3,16	3,13	3,12	3,08	3,10	3,09	3,09	3,35	3,30	3,15
Starköl	1,20	1,31	1,36	1,30	1,34	1,45	1,51	1,53	1,61	1,59	1,59	1,58	1,60	1,61	1,60	1,62	1,61	1,69	1,70	1,70	1,91	1,93	1,84
Sprit	1,22	1,21	1,14	0,98	0,95	0,94	0,95	0,93	0,98	0,96	0,92	0,91	0,89	0,85	0,87	0,87	0,86	0,87	0,90	0,90	1,07	1,12	1,06
Cider	0,09	0,12	0,13	0,12	0,12	0,13	0,12	0,12	0,13	0,13	0,12	0,12	0,11	0,11	0,11	0,11	0,12	0,13	0,13	0,13	0,14	0,15	0,16
Restaurang	1,03	1,08	1,00	0,99	0,96	0,99	1,00	0,99	0,92	0,94	0,97	0,93	1,01	0,97	0,95	0,97	0,92	0,97	0,90	0,90	0,59	0,71	0,93
Starköl	0,57	0,61	0,60	0,57	0,56	0,54	0,54	0,54	0,51	0,51	0,52	0,52	0,54	0,54	0,55	0,56	0,51	0,56	0,54	0,54	0,36	0,41	0,51
Vin	0,29	0,29	0,27	0,29	0,25	0,29	0,32	0,28	0,26	0,28	0,32	0,28	0,30	0,30	0,27	0,28	0,28	0,28	0,25	0,25	0,17	0,21	0,27
Sprit	0,18	0,18	0,13	0,13	0,14	0,16	0,14	0,17	0,15	0,15	0,13	0,13	0,17	0,13	0,13	0,14	0,13	0,13	0,11	0,11	0,06	0,09	0,15
Livsmedelsbutik	0,84	0,83	0,81	0,72	0,71	0,73	0,68	0,63	0,62	0,64	0,57	0,53	0,51	0,49	0,47	0,47	0,44	0,43	0,42	0,42	0,41	0,40	0,38
Resandeförsel	1,66	1,75	2,10	2,71	2,31	1,93	1,88	1,93	1,39	1,39	1,42	1,27	1,50	1,30	1,22	1,13	1,22	0,91	0,97	1,04	0,40	0,37	0,70
Sprit	0,69	0,70	0,98	1,33	1,19	1,03	1,06	1,05	0,76	0,83	0,78	0,69	0,86	0,76	0,73	0,64	0,62	0,45	0,45	0,47	0,16	0,15	0,24
Starköl	0,52	0,54	0,56	0,71	0,57	0,47	0,40	0,47	0,33	0,29	0,30	0,28	0,32	0,27	0,24	0,25	0,32	0,24	0,28	0,27	0,11	0,13	0,24
Vin	0,44	0,51	0,56	0,67	0,56	0,41	0,41	0,39	0,29	0,26	0,31	0,29	0,30	0,26	0,22	0,22	0,26	0,20	0,22	0,29	0,12	0,08	0,20
Cider	0,02	0,01	0,03	0,01	0,01	0,03	0,01	0,02	0,01	0,03	0,01	0,02	0,01	0,01	0,01	0,01	0,02	0,01
Hemtillverkning	0,31	0,41	0,36	0,34	0,26	0,21	0,17	0,17	0,13	0,21	0,19	0,13	0,17	0,17	0,18	0,16	0,19	0,21	0,16	0,18	0,15	0,22	0,24
Vin	0,14	0,23	0,19	0,16	0,12	0,10	0,09	0,09	0,06	0,12	0,10	0,04	0,09	0,09	0,06	0,06	0,05	0,09	0,06	0,07	0,06	0,09	0,10
Starköl	0,01	0,02	0,01	0,02	0,02	0,02	0,02	0,02	0,02	0,02	0,02	0,02	0,02	0,03	0,08	0,06	0,09	0,07	0,07	0,08	0,06	0,08	0,07
Sprit	0,15	0,16	0,15	0,16	0,12	0,10	0,07	0,06	0,06	0,07	0,08	0,07	0,06	0,05	0,05	0,04	0,05	0,04	0,03	0,03	0,03	0,05	0,06
Internet	0,04	0,02	0,02	0,05	0,02	0,10	0,05	0,19	0,13	0,10	0,12	0,12	0,11	0,10	0,11	0,17	0,17	0,20
Vin	0,00	0,00	0,00	0,03	0,01	0,04	0,02	0,08	0,07	0,06	0,07	0,07	0,05	0,06	0,07	0,10	0,12	0,11
Sprit	0,03	0,01	0,01	0,02	0,01	0,05	0,02	0,09	0,03	0,03	0,04	0,04	0,04	0,02	0,02	0,04	0,02	0,05
Starköl	0,01	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,01	0,03	0,03	0,01	0,01	0,01	0,01	0,01	0,01	0,02	0,03	0,03
Cider	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,01	0,01	0,00	0,00	0,01
Köp av smuglat	0,38	0,51	0,70	1,00	1,15	1,10	0,80	0,69	0,67	0,49	0,45	0,46	0,58	0,47	0,50	0,45	0,42	0,40	0,28	0,51	0,29	0,31	0,18
Starköl	0,16	0,22	0,41	0,59	0,60	0,55	0,48	0,37	0,31	0,23	0,28	0,21	0,28	0,28	0,27	0,28	0,25	0,23	0,16	0,32	0,16	0,12	0,10
Vin	0,03	0,04	0,08	0,08	0,09	0,09	0,07	0,08	0,08	0,04	0,02	0,03	0,03	0,01	0,01	0,02	0,02	0,03	0,02	0,04	0,02	0,06	0,03
Sprit	0,19	0,25	0,21	0,34	0,46	0,46	0,25	0,24	0,28	0,22	0,14	0,20	0,23	0,17	0,21	0,14	0,13	0,12	0,09	0,14	0,08	0,11	0,03
Cider	0,01	0,02	0,03	0,01	0,01	0,01	0,02	0,01	0,01	0,01	0,02	0,01	0,02
Totalt	8,84	9,55	10,03	10,56	10,26	10,09	9,85	9,83	9,54	9,5	9,47	9,12	9,75	9,27	9,13	9,00	8,97	8,81	8,66	8,98	8,47	8,68	8,82

Källor: Monitormätningarna, Systembolaget, Folkhälsomyndigheten och Sveriges Bryggerier. Pga. avrundning är summan av delmängderna inte alltid densamma som totalsumman.

Tabell 23. Anskaffningen utifrån typ av dryck och dess källa. Procentuella andelar av den totala alkoholansskaffningen 2001–2022, rangordnade efter fördelningen 2022.

Typ av dryck och anskaffningskälla	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019a	2019b	2020	2021	2022
1 Vin, Systembolaget	23,9	24,4	24,3	22,6	24,0	25,5	27,6	28,6	31,9	32,9	33,2	34,5	32,8	34,1	34,3	34,6	34,3	35,2	35,6	34,4	39,5	38,0	35,7
2 Starköl, Systembolaget	13,6	13,7	13,6	12,3	13,1	14,3	15,3	15,5	16,9	16,7	16,8	17,3	16,4	17,3	17,5	18,0	18,0	19,2	19,7	19,0	22,6	22,2	20,9
3 Sprit, Systembolaget	13,8	12,7	11,3	9,3	9,3	9,3	9,7	9,5	10,2	10,1	9,7	10,0	9,1	9,2	9,5	9,6	9,6	9,9	10,4	10,0	12,6	12,9	12,0
4 Starköl, restauranger	6,4	6,4	6,0	5,4	5,5	5,4	5,5	5,5	5,4	5,4	5,4	5,7	5,5	5,8	6,1	6,2	5,7	6,4	6,2	6,0	4,2	4,7	5,8
5 Folköl ^{a)}	9,4	8,7	8,1	6,9	6,9	7,3	6,9	6,4	6,5	6,7	6,0	5,8	5,2	5,3	5,2	5,2	4,9	4,9	4,8	4,7	4,8	4,6	4,3
6 Vin, restauranger	3,3	3,1	2,7	2,7	2,4	2,9	3,2	2,8	2,7	2,9	3,4	3,1	3,1	3,2	2,9	3,1	3,1	3,2	2,9	2,8	2,0	2,5	3,1
7 Sprit, resandeförsel	7,8	7,3	9,8	12,6	11,6	10,2	10,7	10,6	7,9	8,7	8,2	7,5	8,8	8,2	8,0	7,1	6,9	5,2	5,2	5,2	1,9	1,7	2,8
8 Starköl, resandeförsel	5,9	5,7	5,6	6,7	5,6	4,7	4,1	4,7	3,4	3,0	3,2	3,1	3,3	2,9	2,6	2,7	3,5	2,8	3,3	3,0	1,3	1,5	2,8
9 Vin, resandeförsel	5,0	5,4	5,5	6,3	5,4	4,1	4,1	4,0	3,1	2,7	3,3	3,1	3,1	2,8	2,4	2,5	2,9	2,3	2,6	3,2	1,4	0,9	2,3
10 Cider, Systembolaget	1,0	1,2	1,3	1,1	1,2	1,2	1,3	1,3	1,3	1,3	1,3	1,3	1,2	1,2	1,2	1,2	1,3	1,5	1,5	1,5	1,7	1,8	1,8
11 Sprit, restauranger	2,0	1,9	1,3	1,2	1,4	1,6	1,4	1,8	1,6	1,6	1,4	1,5	1,7	1,4	1,5	1,5	1,4	1,4	1,3	1,2	0,7	1,0	1,7
12 Vin, internet	0,0	0,0	0,0	0,3	0,1	0,5	0,2	0,8	0,8	0,6	0,7	0,7	0,6	0,7	0,8	1,2	1,4	1,2
13 Vin, hemtillverkning	1,6	2,4	1,9	1,5	1,2	1,0	0,9	1,0	0,6	1,3	1,0	0,4	0,9	0,9	0,6	0,7	0,6	1,1	0,7	0,7	0,7	1,0	1,2
14 Starköl, köp smugglat	1,8	2,3	4,1	5,6	5,9	5,4	4,9	3,8	3,2	2,4	3,0	2,3	2,9	3,0	2,9	3,1	2,8	2,6	1,8	3,6	1,9	1,4	1,1
15 Starköl, hemtillverkning	0,1	0,2	0,1	0,2	0,2	0,2	0,2	0,2	0,2	0,2	0,2	0,2	0,2	0,4	0,9	0,6	1,0	0,8	0,8	0,8	0,8	1,0	0,8
16 Sprit, hemtillverkat	1,7	1,7	1,5	1,5	1,2	0,9	0,7	0,6	0,6	0,8	0,9	0,8	0,6	0,6	0,5	0,5	0,5	0,5	0,4	0,4	0,4	0,5	0,7
17 Sprit, internet	0,3	0,1	0,1	0,2	0,1	0,5	0,2	0,9	0,4	0,3	0,4	0,5	0,4	0,2	0,3	0,4	0,3	0,6

Källor: Monitormätningarna, Systembolaget, Folkhälsomyndigheten och Sveriges Bryggerier. a) Inkluderar även försäljning på restaurang, knappt 1 % av den totala folkölsförsäljningen.

Tecknet • innebär att delmängderna inte mättes det aktuella året.

Bilaga 2: Material och metod

Monitormätningarnas utgångspunkter

Inledning

I Monitormätningarna summeras den registrerade delen av alkoholanskaffningen med den oregistrerade delen för att på det sättet skapa en helhetsbild av den totala konsumtionen i landet. Den registrerade delen inkluderar alkohol som säljs inom landet, det vill säga på Systembolaget, restauranger och i livsmedelsbutiker. Denna del kallas för ”registrerad” eftersom försäljningen via dessa kanaler finns statistikförd hos Systembolaget, Folkhälsomyndigheten och Sveriges Bryggerier.

Den oregistrerade delen består av alkohol som tas in i landet i samband med resor, hemtillverkning, köp av smugglad alkohol och köp via internet. Av naturliga skäl saknas det officiell statistik för denna del av alkoholanskaffningen. Den kartläggs i stället med hjälp av Monitormätningarnas löpande frågeundersökning som årligen omfattar drygt 18 000 personer. Sedan starten under år 2000 har mer än 400 000 deltagit i undersökningen.

För att minska effekterna av olika faktorer som kan snedvrída svaren i frågeundersökningen, bygger den på fyra centrala principer:

1. Undvikande av mått på konsumtionsplanet

En av orsakerna till att frågor om konsumtion undviks är att respondenterna kan ha svårigheter med att avgöra ursprunget till de drycker de konsumerar. Mätningarna avser således anskaffning och inte konsumtion av alkohol. Uppgifterna om anskaffning används däremot som indikator på konsumtionen eftersom det som anskaffas förr eller senare konsumeras. Över en längre tidsperiod är konsumtionen i princip densamma som anskaffningen på regional och nationell nivå. Det bör dock nämnas att i frågeundersökningen ställs även direkta frågor om konsumtion av olika alkoholdrycker (oberoende av anskaffningsskälla). På så sätt kan konsumtionen i olika grupper av befolkningen studeras. Resultaten baserade på dessa frågor redovisas i separata rapporter, se CAN:s hemsida.

2. Kort observationstid

För att minimera risken för glömskeeffekter och teleskopering är det viktigt med så kort observationstid som möjligt. (Teleskopering innebär att respondenten förstorar ovanliga händelser eller förflyttar fram dem över tid.) I undersökningen ställs därför frågor om respondenternas anskaffning under de senaste 30 dagarna.

3. Mätning på aggregerad nivå

Frågorna i den här delen av mätningarna avser anskaffning av alkoholdrycker, där de oregistrerade delmängderna summeras med de registrerade. Det innebär att resultaten avser utvecklingen av konsumtionen på aggregerad, nationell eller regional nivå, och således inte på individnivå.

4. Korrigering av självrapporterade uppgifter

Eftersom de oregistrerade delmängderna som fångas in i undersökningen ofta är behäftade med olika felkällor, bland annat till följd av bortfall, underrapportering men också överrapportering, genomförs vissa korrigeringar. Dessa korrigeringar baseras på svar på frågor i undersökningen om mängden alkohol som respondenterna uppger att de har köpt på Systembolaget. De aggregerade svaren jämförs med den faktiska försäljningen och skillnaden mellan respondenternas uppgivna köp och Systembolagets faktiska försäljning används som en korrigeringsfaktor. Denna faktor används för att på ett mer korrekt sätt beräkna de olika delmängderna oregistrerad alkohol. Dessa faktorer beräknas för varje dryckeskategori.

Denna korrigeringsteknik är central för att på ett mer korrekt sätt fånga upp de oregistrerade delmängderna. Denna procedur har varit en förutsättning för att kunna jämföra de uppgivna delmängderna före och efter metodförändringen 2019/2020. I korrigeringen tas också hänsyn till att de olika oregistrerade delmängderna i olika grad är koncentrerade till dem som dricker allra mest, en grupp som är överrepresenterad i bortfallet. Se avsnittet ”Korrigering av de självrapporterade oregistrerade delmängderna” nedan. För en teknisk beskrivning av den metodik som används, se Nyfjäll & Trolldal (2022).

Mätprocedur och urvalsmetod

Sedan 2013 är urvalet av respondenter individbaserat, och både mobilnummer och fasta telefonnummer används för kontakt. Tidigare användes RDD-metoden, det vill säga random digit dialing, vilket innebar att slumpmässigt genererade telefonnummer ringdes upp. Om flera personer bodde i hushållet valdes intervjupersonen med hjälp av födelsedagsmetoden. I slutet på 00-talet sjönk svarsfrekvensen bland yngre personer. Detta ledde till att RDD-urvalet kompletterades med ett individurval av yngre respondenter. Se Källebring (2021), för en fördjupad historisk beskrivning.

Sedan 2013 används följaktligen ett renodlade individurval. Urvalet levereras av företaget Marknadsinformation. Det baseras på en databas med samtliga, för undersökningar, tillgängliga telefonabonnenter med mobila eller fasta abonnemang. Åldersintervallet för urvalet är 17–84 år. Denna databas är hämtat ur en större databas som heter SPAR som täcker alla mantalsskrivna personer i landet. Täckningsgraden i det telefonnummersatta urvalet beräknas vara 70 %.

Monitormätningarnas frågeundersökning genomförs både genom självadministrerade frågeformulär och traditionella telefonintervjuer, se nästa avsnitt. Det självadministrerade formuläret skickas till respondenternas mobiltelefoner,

som en länk i ett sms tillsammans med ett inbjudningsmeddelande. Om respondenten inte besvarat enkäten efter fyra dagar får personen ett nytt sms som påminnelse. Om frågorna inte har besvarats efter ytterligare fyra dagar förs det aktuella dagsurvalet över till telefonsystemet för uppringd bearbetning. Innan den första påringningen för telefonintervju genomförs så skickas ett aviserings-sms till varje respondent.

Ett nytt urval börjar användas varje vecka. Varje veckourval bearbetas under en fyraveckorsperiod, vilket också innebär att sökperioden för att nå en individ för en telefonintervju uppgår till fyra veckor. Ett nytt veckourval tillkommer således varje vecka, vilket innebär att fyra veckourval bearbetas parallellt.

Antalet uppringningsförsök är störst under den första veckan, för att successivt minska under de kommande veckorna. Efter att vid ett specificerat antal tillfällen försökt att nå en respondent på den mobila telefonen, byts nummer till den fasta telefonen och vice versa. Detta byte gäller av naturliga skäl endast de som har registrerade nummer till både mobilt och fast abonnemang. Antalet uppringningsförsök uppgår till maximalt 30 under en fyraveckorsperiod, men i praktiken görs ungefär 20 försök hos dem som inte nås. Telefonintervjuer liksom frågeformulär är endast möjliga att besvara på svenska.

Utskick av sms-länkar och telefonintervjuer genomförs kontinuerligt. Intervjuer genomförs under alla veckodagar utom vissa dagar under storhelger. Totalt medverkar ungefär 350 personer per vecka, vilket motsvarar drygt 18 000 per år. Den genomsnittliga intervjutiden uppgår till ungefär nio minuter. Totalt har drygt 400 000 personer medverkat i Monitormätningarna sedan starten under år 2000. Till och med år 2012 omfattade urvalet 16–80-åringar. År 2013 höjdes gränsen för de yngsta till 17 år och den övre åldersgränsen höjdes till 84 år. Sedan dess omfattar urvalet 17–84-åringar, med ett känt telefonnummer.

Ny undersökningsmetodik

I syfte att minska bortfallet och för att göra undersökningen mer attraktiv för olika grupper av respondenter infördes vid årsskiftet 2019/2020 en möjlighet för respondenterna att själv besvara undersökningen via ett digitalt frågeformulär. Initialt får alla i urvalet med mobilnummer ett erbjudande om att besvara frågorna genom en länk till formuläret som skickas via sms. De som väljer att avstå från att besvara formuläret på detta sätt blir efter ett antal dagar kontaktade för en telefonintervju, se avsnittet ovan.

Eftersom en sådan metodförändring kan ge upphov till resultatkillnader i form av nya svarsmönster och/eller förändrad sammansättning av respondenter, genomfördes ett test för att ta reda på om införandet av den nya svarsvägen påverkat svarsmönstren. Detta test utfördes parallellt med den ordinarie datainsamlingen under 2019 och omfattade ungefär 9000 respondenter.

I testet valde över hälften av respondenterna (53 %) att svara via mobillänken. Resterande intervjuer genomfördes på traditionellt sätt via mobiltelefon (37 %)

respektive fast telefoni (10 %). Den nya intervjumetoden ökade svarsfrekvensen något jämfört med den normala datainsamlingen 2019, från 28 % till 29 %. Eftersom testet befanns framgångsrikt beslöts att införa sms-länk som ett permanent svarsvägsalternativ från och med 2020.

Undersökningens bortfall och viktning

Alla uppgifter som avser anskaffning av alkohol, som inte sålts genom de i Sverige registrerade försäljningskanalerna, är beräknade med hjälp av resultaten från den ovan beskrivna frågeundersökningen. Det gäller resandeförsel, köp av smugglad alkohol, hemtillverkning och köp via internet. Systembolagets onlineförsäljning ingår dock inte i kategorin ”köp via internet”. Den försäljningen ingår i Systembolagets försäljningsstatistik som redovisas inom ramen för den registrerade försäljningen.

Bortfallet i studien utgörs av respondenter som av olika skäl inte gått att nå för intervju eller som har avböjt att delta. I likhet med flertalet andra frågeundersökningar baserade på befolkningsurval, är svarsbortfallet idag högre än i början av 2000-talet.

Under studiens första år, fram till 2004, uppgick bortfallet till ungefär 40 %. Därefter steg det till över 50 % under åren 2007–2008, till ca 65 % år 2013, 67 % år 2014, 73 % år 2015 och 74 % under åren 2016 till 2018. Under 2019 var bortfallet 72 % och under 2020 sjönk det till 67 %. Under 2021 uppgick det till 66 % och under 2022 till 69 %.

Det är dock viktigt att poängtera att antalet intervjuade personer alltid uppgår till ungefär 1 500 varje månad. Det som definieras som bortfall i undersökningen är gruppen av personer som av olika skäl inte gått att nå för intervju eller som inte velat ingå i undersökningen. Denna grupp har alltså ersatts av andra respondenter som intervjuats i stället.

Ett sätt att korrigera för de representativitetsproblem som uppstår till följd av svarsbortfall, eller att urvalsramen initialt inte täckt hela den aktuella populationen, är att vikta de intervjuade personerna så att de i olika avseenden liknar den population som ska beskrivas. Sedan starten och fram till 2019 viktades respondenternas svar med avseende på kön (2 grupper), ålder (4 grupper) samt H-regiontillhörighet (3 grupper), så att sammansättningen av de intervjuade motsvarade proportionerna i befolkningen för dessa tre egenskaper. (H-regionindelningen grupperar landets kommuner efter invånartäthet.)

Som en del av den metodförändring som genomfördes 2019/2020 infördes ett nytt viktning förfarande baserat på fler variabler. Monitormätningarna inkluderar bland annat bakgrundsfrågor om utbildningsnivå och om personen är född i Sverige eller inte. Det är känt att alkoholvanorna kan variera med avseende på dessa egenskaper. Eftersom personer med lägre utbildningsnivå respektive utländsk bakgrund visat sig vara underrepresenterade bland de svarande (Källebring, 2021) beslöts att dessa egenskaper skulle inkluderas i den nya vikten.

Detta innebar att datamaterialet viktas med avseende på kön (2 grupper) boenderegion, (3 grupper baserat på SKR:s kommungruppsindelning), ålder (4 grupper), utbildningsnivå (2 grupper) samt utländsk bakgrund (2 grupper). Detta detaljerade viktningsförfarande förutsätter dock att vikten beräknas av en kombinerad metod av cellviktning (individnivå) och marginalviktning (gruppnivå).

Vad gäller utbildningsnivå går skiljelinjen mellan de som har högskole-/universitetsutbildningen, och inte. Att ha utländsk bakgrund definieras som att vara utlandsfödd eller att ha båda föräldrarna födda utomlands, medan övriga återfinns i den andra gruppen. Boenderegion handlar om huruvida boendekommunen definierats höra till storstadsområde, större stad eller vara av övrig kommuntyp.

Extremvärden

Det kan av olika skäl förekomma extremvärden i datamaterialet. Det kan bland annat bero på att de intervjuade personerna har uppgivit felaktiga uppgifter eller på manuella felkodningar. Det är viktigt att korrigera för dessa extremvärden, eftersom de beräknade volymerna annars kan bli missvisande. Det gäller speciellt de mindre delmängderna. Ett exempel på detta är orimliga uppgifter om antal resor eller köp. I Monitormätningarna används därför ett tak på 20 resor, 20 köp av smugglad alkohol och 20 köp på Systembolaget under den senaste 30-dagarsperioden. Vid beställningar på internet används ett tak på 10 under samma period. Ett annat exempel är den övre gräns på 10 liter, som används som gräns för hur mycket en resenär kan föra med sig vid resor med flyg. Större volymer än så har inte ansetts rimliga för det färdssättet.

Standardisering för ålder och alkoholhalter

Enligt internationell praxis beräknas normalt per capita-konsumtionen av alkohol per invånare 15 år och äldre. Detta beror på att befolkningsstrukturen kan skilja sig åt mellan länder, liksom mellan olika tidsperioder inom ett och samma land. Denna praxis tillämpas även i Monitormätningarna. När det gäller den registrerade konsumtionen har all försäljning i landet räknats om till liter ren (100 %) alkohol. Denna summa har i sin tur dividerats med antalet personer i befolkningen som var 15 år och äldre den 31/12 respektive år. År 2022 uppgick antalet invånare som var 15 år eller äldre till 8 692 463 personer.

I Monitormätningarna förändrades dock åldersintervallet 2013, från 16–80 år till 17–84 år. Detta justeras genom användningen av korrigeringsfaktorer. Dessa faktorer utgår från relationen mellan de intervjuade personernas självrapporterade köp på Systembolaget, och Systembolagets faktiska försäljningsvolym, som inkluderar alla köp oavsett kundernas ålder. I uppräknningen anpassas på så sätt Monitormätningarnas snävare åldersintervall till Systembolagets bredare (se nästa avsnitt). För ytterligare information hänvisas till CAN-rapport 140 (Leifman & Trolldal, 2014a).

I resultatavsnittet redovisas de olika delmängderna anskaffad alkohol per invånare 15 år och äldre med två decimaler. Syftet är att synliggöra förändringar i anskaffningen av relativt små delmängder på ett bättre sätt, jämfört med om färre decimaler användes. Denna exakthet bör dock tolkas med viss försiktighet. Denna försiktighet bör även gälla tolkningen av de procentuella förändringarna som oftast anges med en decimal.

När respondenternas svar på frågorna om resandeförsel, köp av smugglad alkohol och så vidare sammanställs, erhålls mängderna av respektive dryck i volymliter. För att kunna jämföra dessa delmängder med varandra och över tid, och för att kunna summera den totala mängden anskaffad alkohol, räknas alla volymer om till antal liter i ren alkohol. Vid dessa beräkningar används Systembolagets alkoholhalter, baserade på deras försäljning av respektive typ av dryck respektive år. Resultaten uttrycks följaktligen i liter ren (100 %) alkohol.

När det gäller försäljningen på restauranger med serveringstillstånd, används Systembolagets alkoholhalter för de kategorier som Folkhälsomyndigheten använder i redovisning av restaurangförsäljningen.

Registrerad försäljning

De i Sverige registrerade försäljningskanalerna består av försäljning på Systembolaget, av folköl i livsmedelsbutiker och av servering på restauranger. Uppgifterna om försäljningen på Systembolaget erhålls direkt från Systembolaget. Försäljning på restauranger baseras på partihandlarnas rapporterade uppgifter som publiceras av Folkhälsomyndigheten.

Det förekommer dock ett visst bortfall i partihandlarnas redovisning till Folkhälsomyndigheten, vilket innebär att de publicerade uppgifterna om restaurangförsäljningen kan vara behäftade med en viss underskattning. Hur stor denna felkälla kan vara är emellertid oklart.

Försäljningen av folköl beräknas av företaget Delfi Marknadspartner AB, på uppdrag av Sveriges Bryggerier. Delfi redovisar uppgifter om försäljning från de företag som ingår i deras undersökningar, vilket är den övervägande majoriteten. För övriga företag görs en uppskattning. Detta innebär att det, även för den uppgivna folkölsförsäljningen, finns en viss felmarginal. I de uppgifter om folkölsförsäljningen som publiceras i den här rapporten ingår även den försäljning som sker på restauranger eller på andra serveringsställen. Den delen uppgår till knappt 1 % av den totala folkölsförsäljningen och redovisas inte separat.

Dryckeskategorin ”cider och blanddrycker” särredovisas inte i den officiella restaurangstatistiken. Dessa drycker redovisas i respektive huvudkategori i stället, det vill säga som sprit, vin eller starköl. Denna kategorisering baseras på den tillverknings teknik som använts vid framställningen av respektive dryck. Detta får till följd att uppgifterna om total anskaffning av cider inte ger en fullständig bild av konsumtionen av dessa drycker i landet. I den här rapporten ingår även så kallade blanddrycker och ”alkoläsk” i dryckeskategorin ”cider”.

Oregistrerade delmängder

Resandeförsel och smugglade alkoholdrycker

De oregistrerade delmängderna består av resandeförsel, köp av smugglad alkohol, köp via internet och hemtillverkning. Det är väsentligt att skilja på alkohol som förs in i landet i samband med resor, så kallad resandeförsel, och den som smugglas in i landet i syfte att säljas vidare. Den avgörande skillnaden är om införseln sker i kommersiellt syfte eller inte. Det vill säga, om de införda dryckerna förs in i landet för eget bruk eller för att säljas vidare på den illegala marknaden i syfte att tjäna pengar på hanteringen (SFS 2000:1225, Lag om straff för smuggling; SFS 2010:1622, Alkohollag).

I Monitormätningarna beräknas därför mängden resandeförd alkohol på basis av frågor om hur mycket resenärer tagit med sig vid inresor till Sverige. Anskaffningen av smugglad alkohol till Sverige mäts med frågor om köp av alkoholdrycker som någon eller några personer fört in i landet i syfte att sälja vidare för att tjäna pengar. Det finns inte någon avsikt att i denna undersökning nå de personer som utför själva smuglingen, frågorna avser därför i stället respondenternas köp av alkohol som smugglats in i landet.

För att beräkna resandeförseln ställs frågor om respondenternas resande. De som uppger att de rest in till Sverige från utlandet under de senaste 30 dagarna får uppge hur många gånger de gjort det under perioden och om de förde med sig någon alkohol vid den senaste inresan. Den mängd resenären tog med sig vid den senaste resan multipliceras med antalet resor personen gjort under de senaste 30 dagarna. Om respondenten har rest och fört in alkoholen tillsammans med någon annan, divideras den införda mängden med det antal personer som förde med sig alkoholen. Detta görs för att undvika dubbelräkning.

Anskaffningen av smugglad alkohol beräknas genom att först fråga om de intervjuade personerna, under de senaste 30 dagarna, har köpt alkoholdrycker i Sverige som någon eller några personer fört in i landet i syfte att säljas vidare för att tjäna pengar. Om så är fallet, ställs ytterligare frågor om antalet gånger respondenten köpt smugglad alkohol under de senaste 30 dagarna och vilka mängder det rörde sig om den senaste gången. Den mängd personen köpte senaste gången multipliceras med antal gånger smugglad alkohol har köpts. Både frågor om resandeförsel och köp av smugglad alkohol ställs separat för sprit, vin, starköl och cider. (Vin är uppdelat på vanligt vin och starkvin när det gäller resandeförsel, men inte när det gäller köp av smugglad alkohol. Frågorna om köp av smugglad cider började ställas under 2010.)

Det är i praktiken fri införsel i samband med resor så länge de införda mängderna är för privat bruk. För att skilja på resandeförsel och smuggling i Monitormätningarna behövs dock en övre gräns för hur mycket alkohol som kan definieras som "för privat bruk". Det finns inte någon självklar sådan gräns. Däremot finns de av EU angivna indikativa nivåerna som kan användas för detta

ändamål. Dessa nivåer är 10 liter sprit, 20 liter starkvin, 90 liter vin (inklusive cider), samt 110 liter starköl per inresa (Rådets direktiv 92/12/EEG).

Dessa nivåer kan dock överskridas om införseln är för privat bruk, vilket innebär att de inte är användbara för att skilja på resandeförsel och smuggling. På grund av detta används högre nivåer i Monitormätningarna. Dessa nivåer är 40 liter sprit, 75 liter starkvin, 150 liter vin, 300 liter starköl och 300 liter cider. Valet av dessa nivåer kan diskuteras. En övre gräns måste dock finnas för att undvika att införda mängder först definieras som resandeförsel och i ett senare skede även som köp av smugglad alkohol, vilket skulle kunna leda till dubbelräkning.

Även när det gäller köp av smugglad alkohol, används gränser för hur mycket en person kan köpa under en 30-dagarsperiod. Anledningen till detta är att det kan finnas ett eller flera grossistled i hanteringen, samtidigt som frågorna i undersökningen endast avser mäta de mängder som köpts för eget bruk. Gränserna är desamma som för resandeförseln och används även vid köp via internet.

Hemtillverkning

Beträffande hembränd sprit ställs inte frågor om anskaffning utan om själva konsumtionen. De konsumerade mängderna hembränd sprit mäts, dels genom frågor om konsumtion av sprit totalt sett under den senaste 30-dagarsperioden, dels genom frågor om konsumtion av hembränd sprit under samma period. Andelen hembränd sprit av den totala spritkonsumtionen (p) används sedan för att beräkna den totala konsumtionen av hembränt på nationell nivå enligt följande ekvation: $T = \text{ÖS} + pH * T$. I ekvationen står T för den totala spritkonsumtionen i landet, $pH * T$ är andelen hembränt av den totala spritkonsumtionen. Konsumtionen, eller mer korrekt anskaffningen, av all övrig sprit betecknas med ÖS (försäljning på Systembolaget och restaurangerna samt de beräknade delmängderna oregistrerad sprit). Tecknet * i ekvationen är ett multiplikationstecken.

Frågorna angående hemtillverkade mängder vin och öl avser mängder färdigställda drycker under de senaste 30 dagarna.

Köp via internet

Frågor om köp via internet under de senaste 30 dagarna började ställas 2006. De resultat som redovisas baseras på frågor om mängden beställda drycker, uppdelad på sprit, vin, starkvin, starköl och från och med 2010 även cider. De beställda mängderna den senaste gången multipliceras med antalet gånger respondenten beställt alkohol via internet under de senaste 30 dagarna. Frågorna gäller inte Systembolagets onlineförsäljning. Dessa köp fångas upp inom ramen för Systembolagets registrerade försäljning.

Korrigerigering av de självrappporterade oregistrerade delmängderna

Monitormätningarna syftar till att redovisa både trender och nivåer i alkoholan-skaftningen totalt, och för de olika delmängderna. Det är dock väl känt inom forskningen att svar på intervjufrågor om köp och konsumtion av alkohol ofta inte ger en korrekt bild av de verkliga köpta och konsumerade nivåerna, se till exempel Kühnhorn m.fl., (1999), Ramstedt (2010) och Ramstedt m.fl., (2013).

Täckningsgrader

För att få ett mått på i vilken utsträckning de deltagande personerna över- eller underskattar sin anskaffning, ingår det i Monitormätningarnas frågeundersökning frågor om de intervjuade personernas köp av alkohol på Systembolaget. Dessa frågor har ställts sedan årsskiftet 2007/2008. Svaren på dessa frågor jämförs med Systembolagets faktiska försäljning.

Generellt sett har respondenternas uppgivna köp på Systembolaget ofta varit lägre än den faktiska försäljningen. Detta kan antas bero på social önskvärdhet, att de intervjuade personerna glömt hur mycket de köpt och på att de personer som ingår i bortfallet kan ha köpt mer på Systembolaget än de som besvarade frågorna.

Skillnaden mellan respondenternas uppgivna köp på Systembolaget och Systembolagets faktiska försäljning benämns täckningsgrad. Denna täckningsgrad mäts i procent, det vill säga, de självrappporterade mängderna köpt alkohol på Systembolaget i procent av de faktiska sålda mängderna. Täckningsgraden beräknas för de olika dryckeskategorierna. I och med att den nya metodiken infördes från och med 2019/2020 har dock denna täckningsgrad ökad. Skillnaden mellan de uppgivna köpen på aggregerad nivå och den faktiska försäljningen har minskat betydligt.

Det fanns en betydande samvariation mellan respondenternas uppgivna köp och den faktiska försäljningen på Systembolaget enligt den gamla metodiken. Täckningsgraden var högst för vin följt av starköl och sprit (se även Leifman & Trollidal 2014b).

Eftersom huvudsyftet med Monitormätningarna är att få en bild av den totala konsumtionen i landet är tanken att de uppmätta täckningsgraderna för de olika dryckerna kan användas som utgångspunkt för att korrigera nivåerna för de oregistrerade delmängderna, det vill säga resandeinförsel, köp av smugglad alkohol, hemtillverkning respektive internetköp. Ett annat skäl till att korrigera respondenternas uppgifter är att kunna jämföra de olika delmängderna med varandra, och då måste dessa vara korrekt beräknade. Det gäller inte minst vid jämförelser mellan de självskattade delmängderna oregistrerad alkohol och de registrerade delmängderna.

I CAN-rapport 140 (Leifman & Trolldal, 2014a) redovisades statistiskt säkerställda samband mellan respondenternas uppgivna köp och den faktiska försäljningen varje månad. Pearson's korrelationskoefficient var 0,69 för sprit, 0,75 för starköl och 0,78 för vin per månad under perioden 2008–2012.

I en revidering av tidigare beräknade nivåer (2001–2012) skattades täckningsgraderna för de olika dryckerna under hela den då aktuella perioden med hjälp av tidsserieanalys. De förväntade värdena på täckningsgraderna applicerades på de olika åren under perioden med åren 2008 och 2009 som basår. (Se Leifman & Trolldal (2014a) för en detaljerad beskrivning.)

Från och med år 2013 beräknas täckningsgraderna på ett annorlunda sätt. För åren 2013 och 2014 används genomsnittet för de två senaste åren som utgångspunkt för beräkningarna och sedan 2015 de tre senaste åren. I tabell 24 redovisas täckningsgraderna för de olika dryckerna för åren 2020–2022, genomsnittet för dessa år och de beräknade korrigeringsfaktorerna.

De genomsnittliga täckningsgraderna är lägst för sprit och högst för starkvin. Av detta följer att korrigeringsfaktorn blir högst sprit och lägst för starkvin.

Tabell 24. Täckningsgrad i procent, självrapporterade köp och faktisk försäljning på Systembolaget åren 2020–2022, samt beräknad korrigeringsfaktor.

	Sprit	Starkvin	Vin	Starköl	Cider
2020	86,6	126,2	99,7	94,0	123,1
2021	95,9	170,6	101,9	93,4	135,1
2022	87,6	154,0	100,5	91,2	136,6
Genomsnitt 2020–2022	90,0	150,3	100,7	92,9	131,6
Korrigeringsfaktorer 2022	1,11	0,66	0,99	1,08	0,76

Av tabellen framgår att respondenternas uppgivna köp av starköl på Systembolaget motsvarar 92,9 % av den faktiska försäljningen i genomsnitt under åren 2020–2022. För att beräkna korrigeringsfaktorn divideras 1 med täckningsgraden. För starkölets del blir beräkningen därför $1/0,929$ vilket är 1,08. (Det är med andra ord det inverterade värdet av täckningsgraden som används som korrigeringsfaktor.)

Vin hade en täckningsgrad på i genomsnitt 100,7 %. Det innebär att respondenterna har överskattat sina köp av vin på Systembolaget något. För vinets del blir beräkningen därför $1/1,007$ vilket är 0,99. Korrigeringsfaktorerna för de övriga dryckerna blir 1,11 för sprit, 0,66 för starkvin och 0,76 för cider. Dessa korrigeringsfaktorer utgör grunden för den korrigeringsfaktor som görs för de olika delmängderna av oregistrerad alkohol.

I tabell 25 redovisas de oregistrerade delmängderna före korrigeringen. Det är således dessa siffror som är utgångspunkten för våra analyser, men de måste, i enlighet med resonemanget ovan, korrigeras för att bättre stämma överens med de verkliga nivåerna oregistrerad alkohol i Sverige.

Det är i detta sammanhang viktigt att poängtera att alla frågor om anskaffning av drycker från olika källor i undersökningen är väldigt lika. De är således uppbyggda kring den senaste gången respondenten köpt, eller på annat sätt anskaffat alkohol, multiplicerat med antal gånger under de senaste 30 dagarna. Detta gäller även frågorna om köp på Systembolaget, vilket är en förutsättning för att kunna använda sig av systembolagsfrågorna som bas för korrigering av de oregistrerade delmängderna.

När det gäller Systembolagets försäljning har det dock visat sig att en del av den sker till norska invånare som gör köp i Sverige. En uppskattning på fem procent av försäljningen har i Monitor tidigare använts som mått på denna gränshandel. Denna mängd har därför exkluderats i de försäljningsmängder som varit utgångspunkten för beräkningen av de olika täckningsgraderna och korrigeringsfaktorerna, eftersom endast svensktalande telefonabonnenter som bor i Sverige ingår i urvalet till Monitormätningarnas frågeundersökning. På grund av den lägre norska gränshandeln under pandemiåren 2020 och 2021 har dock andelarna 1,2 % respektive 1,4 % använts. För år 2022 användes andelen 3,6 %. Dessa andelar har beräknats inom ramen för uppskattningen av den norska gränshandeln i Sverige under senare år (Guttormsson, 2023). I de sålda volymer registrerad alkohol som redovisas inom ramen för Monitormätningarna ingår däremot all försäljning, oberoende av vilka som köpt dryckerna.

Tabell 25. Skattad årlig resandeförsel, köp av smugglad alkohol, hemtillverkning och internethandel. Per dryck och anskaffningskälla utan korrigeringar. Antal miljoner volymliter 2001–2022.

	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019a	2019b	2020	2021	2022
Införsel																							
Starköl	52,8	55,1	57,4	71,6	58,1	48,0	42,2	49,4	36,2	32,5	34,4	31,1	34,6	28,7	26,5	27,9	36,2	27,9	32,7	39,3	16,8	19,6	36,2
Vin	25,5	28,3	31,1	36,0	29,9	20,1	21,6	20,6	15,6	13,4	16,5	15,0	16,0	13,2	11,6	11,6	14,1	10,6	12,1	19,7	7,9	5,3	13,3
Sprit	10,5	10,6	14,5	19,3	16,5	14,3	14,4	13,8	10,1	10,8	10,1	9,1	11,0	8,6	8,7	8,0	9,0	7,0	7,1	9,4	3,3	3,4	5,8
Cider	•	•	•	•	•	2,0	1,6	3,7	1,9	1,5	3,6	1,4	1,8	1,3	3,4	1,7	2,3	1,3	2,1	2,9	2,1	3,6	1,8
Starkvin	3,2	4,1	3,3	4,0	3,0	4,0	2,3	1,7	1,2	0,9	0,8	1,1	0,7	0,8	0,6	0,7	0,9	0,9	0,5	0,7	0,2	0,1	0,7
Hemtillverkning																							
Starköl	1,1	2,1	1,3	2,2	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	3,2	7,8	6,0	9,5	7,8	7,4	10,2	8,9	11,9	10,2
Vin	9,2	14,3	11,7	9,8	7,4	5,7	5,2	5,3	3,2	6,6	5,3	2,1	4,8	4,6	3,0	3,2	3,0	5,2	3,4	4,6	3,9	5,9	7,2
Sprit	2,8	2,7	1,8	2,2	1,3	1,0	0,7	0,7	0,8	1,1	0,6	0,6	0,7	0,4	0,7	0,6	0,7	0,6	0,6	0,7	0,7	0,9	1,1
Internet																							
Vin	•	•	•	•	•	0,2	0,0	0,2	1,4	0,6	2,4	1,1	4,0	3,9	3,1	3,5	3,6	2,9	3,4	4,7	7,0	8,2	7,2
Starköl	•	•	•	•	•	1,3	0,5	0,1	0,1	0,0	0,2	1,0	2,6	2,5	1,4	1,5	0,9	1,6	1,1	1,5	3,1	4,1	5,1
Sprit	•	•	•	•	•	0,3	0,1	0,2	0,3	0,1	0,6	0,2	1,0	0,4	0,3	0,4	0,5	0,6	0,3	0,4	0,7	0,5	1,1
Cider	•	•	•	•	•	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,1	0,1	0,0	0,1	0,1	0,0	0,2	1,6	2,2	0,7	0,2	1,1
Starkvin	•	•	•	•	•	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,2	0,0	0,0	0,0	0,1	0,2	0,0	0,0	0,1	0,1	0,0
Köp av smugglat																							
Starköl	16,2	21,6	38,9	54,0	55,1	48,4	43,0	33,1	28,0	21,2	25,8	18,4	23,7	24,7	23,7	27,6	22,9	21,3	13,9	32,0	18,9	15,3	12,7
Cider	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•	1,6	2,5	3,9	0,8	0,8	0,6	2,2	1,6	1,6	3,7	4,2	3,2	4,2
Vin	1,6	2,1	4,7	4,4	4,9	4,5	3,6	3,7	3,9	2,0	0,9	1,3	1,9	0,3	0,6	1,1	1,1	1,8	1,2	2,8	1,6	4,2	2,3
Sprit	2,8	3,4	2,7	4,1	5,6	5,6	3,0	2,8	3,4	2,6	1,6	2,1	2,1	1,5	2,0	1,6	1,4	1,3	0,8	1,7	1,1	1,7	0,5

Tecknet • innebär att delmängderna inte mättes det aktuella året.

Bortfall av problemdrickare

Utgångspunkten för korrigeringarna är att respondenterna under- eller överrapporterar de olika oregistrerade delmängderna (resandeförsel, köp av smugglad alkohol, hemtillverkning och internetköp) lika mycket som de under- eller överrapporterar köpen på Systembolaget. Det är emellertid inte säkert att rapporteringen är densamma för de olika oregistrerade delmängderna som den är för alkoholköpen på Systembolaget. Detta kan till viss del testas och korrigeras.

Korrigeringsfaktorerna (redovisade i tabell 24 och nedan även benämnda som kvoter) kan nämligen delas upp i två delar. Den första delen är kopplad till bland annat glömska och social önskvärdhet hos respondenterna generellt. Den andra delen beror på effekterna av att de personer som dricker allra mest är överrepresenterade i bortfallet, vilket tidigare svenska studier har visat. Denna grupp kallas fortsättningsvis för ”problemdrickare” (Kühlhorn, m.fl., 1999; Leifman, 2000). Eftersom konsumtionen är så pass hög i denna grupp, och möjligen också anskaffningen av oregistrerade delmängder, är det av stor vikt att särskild hänsyn tas till denna grupps andel av de olika delmängderna.

Den första delen av korrigeringsfaktorerna antas i Monitormätningarna vara lika stor för de olika oregistrerade delmängderna som på Systembolaget. Men den andra delen kan dock skattas någorlunda för respektive oregistrerad dryckesspecifik delmängd (här införsel, köp av smugglat och hembränt). De slutgiltiga korrigeringsfaktorerna blir därför något annorlunda (högre eller lägre) än för de ursprungliga korrigeringsfaktorerna som bara baseras på uppgivna köp och faktisk försäljning på Systembolagets, se tabell 24.

Det första steget blir därför att skatta hur stor del av korrigeringsfaktorerna, enligt tabell 24, som beror på att problemdrickarna är överrepresenterade i bortfallet.

I tidigare studier har det antagits att andelen problemdrickare i befolkningen är 3 % men att endast 1 % nås i den här typen av undersökningar (Kühlhorn, m.fl., 1999; Leifman, 2000). Detta antagande används även i de här beräkningarna. När andelen problemdrickare räknas upp från 1 % till 3 % ökar täckningsgraden och den ursprungliga korrigeringskvoten ändras i motsvarande grad. Skillnaden mellan den ursprungliga och den nya kvoten skulle enligt detta resonemang alltså bero på bortfallet av problemdrickare. Ett räkneexempel visar att om den ursprungliga korrigeringsfaktorn är 1,7 och den nya beräknas till 1,5 är skillnaden däremellan (0,2) den del som beror på problemdrickarna är underrepresenterade bland de svarande. Kvoten 1,5 är alltså den del som endast har att göra med den allmänna underrapporteringen av de svarande respondenterna.

I de här beräkningarna definieras problemdrickarna som den procent av respondenterna i frågeundersökningen som dricker mest, enligt de uppgifter om självrapporterad konsumtion på individnivå som också ingår i Monitormätningarnas frågeundersökning.

Nästa steg är att beräkna hur stor del av de olika delmängderna som problemdrickarna svarar för och ställa denna del mot motsvarande andelar för Systembolagets drycker (enligt tabell 24). Om exempelvis problemdrickarna svarar för en lägre andel av den totala resandeförseln av sprit än vad de svarar för när det gäller köp av sprit på Systembolaget blir korrigeringskvoten som beror på problemdrickarna mindre än för Systembolaget (alltså mindre än 0,2) och den totala korrigeringskvoten blir lägre än 1,7. Om problemdrickarna till exempel svarar för 4,5 % av all resandeförsel av sprit men för 9 % av alla spritköp på Systembolaget blir kvoten för resandeförsel 1,6 istället för 1,7 enligt följande beräkning: $0,2 * (0,045 / 0,09) = 0,1$ och den totala korrigeringskvoten blir $1,5 + 0,1$, det vill säga 1,6.

Om problemdrickarna däremot svarar för en högre andel jämfört med motsvarande drycks andel på Systembolaget ska den totala korrigeringsfaktorn räknas upp. Så visar sig vara fallet för samtliga köp av de olika smugglade alkoholdryckerna. Om exempelvis problemdrickarna svarar för 18 % av den sammantagna köpvolymer av smugglad sprit, ska denna ställas mot Systembolagets andel om 9 % (som ovan). Korrigeringskvoten på grund av problemdrickarnas blir därmed $0,2 * (0,18 / 0,09) = 0,4$. Den totala korrigeringen blir då i detta fall 1,9 ($1,5 + 0,4$) istället för den ursprungliga 1,7 som enbart baserades på täckningsgraden för köpen på Systembolaget.

Om problemdrickarnas andel av köp av en viss delmängd skulle vara exakt densamma som deras andel av köpen på Systembolaget av samma dryck, behålls den ursprungliga korrigeringsfaktorn för denna delmängd. Det skulle innebära att ingen ändring av den ursprungliga korrigeringsfaktorn behöver genomföras. På detta sätt får vi alltså fram dryckesspecifika korrigeringskvoter för resandeförsel, köp av smugglat och för hembränt.

Även om principen bakom dessa korrigeringar är fullt rimlig, bör det beaktas att de bygger på vissa antaganden. För det första att andelen problemdrickare i befolkningen är just 3 % och för det andra, att det inte har skett några betydande förändringar avseende i vilken utsträckning problemdrickare når i denna typ av undersökning. Att avstå ifrån att göra någon korrigering alls bedömer vi dock vara ett betydligt sämre alternativ.

Hur ser det då faktiskt ut bland problemdrickarna i Monitormätningarnas frågeundersökning? Den andel av de totala köpvolymer på Systembolaget som problemdrickarna stod för åren 2020–2022 framgår av tabell 26. Exempelvis svarar denna grupp för 11,5 % av den totala mängden sprit som köpts på Systembolaget, 8,4 % av starkölsköpen, men endast för 4,2 % av det vin som köptes där.

Om problemdrickarnas andelar är lika stora för resandeförsel, köp av smugglat och hemtillverkning, behövs alltså inga ytterligare ändringar av korrigeringsfaktorerna, men så är inte fallet. De andelar som problemdrickarna svarade för när det gäller de oregistrerade delmängderna varierar och redovisas också i tabell 26.

Det framgår att andelarna resandeförd sprit och starköl i gruppen problemdrickare är lägre än deras motsvarande andelar av köp på Systembolaget (4,1 % respektive 7,2 %). Problemdrickarnas andelar av köp av smugglad sprit och starköl är däremot högre jämfört med deras andelar av köpen på Systembolaget (27,9 % respektive 16,9 %). Även hembränd sprit är avsevärt mer koncentrerad till gruppen problemdrickare jämfört med motsvarande andel av spritköpen på Systembolaget.

När det gäller resandeförsel av sprit och starköl betyder det att dessa delmängder ska räknas upp i mindre utsträckning än vad de initiala korrigeringskvoterna indikerade. För vinets del är situationen den omvända, även om skillnaden är liten (4,2 % respektive 4,6 %).

Tabell 26. Andel av de aktuella delmängderna som problemdrickarna (den procent som dricker mest) svarade för i genomsnitt under treårsperioden 2020–2022.

	Sprit	Starköl	Vin
Systembolaget	11,5 %	8,4 %	4,2 %
Resandeförsel	4,1 %	7,2 %	4,6 %
Köp av smugglat	27,9 %	16,9 %	..
Hemtillverkning	68,4 %

Smugglat starkvin ingår inte i Monitormätningarna eftersom nivåerna bedöms som ytterst små. Hemtillverkning av vin och öl, köp av smugglat vin och cider, resandeförsel av starkvin och cider samt internetköp: antalet respondenter med värden har varit för litet för att kunna genomföra meningsfulla analyser.

Sammanfattningsvis kan det dock konstateras att de nya korrigerade kvoterna, då hänsyn tagits till bortfallet av problemdrickare, blir högre för köp av smugglat. Det beror alltså på att köp av smugglad alkohol är mer koncentrerad till problemdrickarna än vad köpen på Systembolaget är. Däremot blir kvoterna lägre för resandeförsel av sprit och starköl, vilket beror på att denna införsel är mindre koncentrerad till problemdrickarna än vad Systembolagsköpen är. För en detaljerad beskrivning av dessa korrigeringar, se Leifman & Trolldal (2014a) samt Nyfjäll & Trolldal (2022).

De dryckeskategorier som korrigeras för problemdrickarna på detta sätt är resandeförsel av sprit, starköl och vin, köp av smugglade sprit och starköl samt hemtillverkning av sprit. Övriga kategorier har så pass små volymer att beräkningar av andelar bland dem som dricker mest inte blir meningsfulla. För dessa kategorier används enbart den initiala korrigeringskvoten, utan ytterligare ändringar. Det gäller köp via internet, köp av smugglat vin och cider, resandeförd starkvin och cider, samt hemtillverkning av vin och öl. De slutgiltiga kvoterna för samtliga delmängder redovisas i tabell 27.

Tabell 27. Korrigeringskvoter med utgångspunkt i täckningsgraden mellan självrapporterade köp och faktisk försäljning på Systembolaget, samt korrigering för koncentrationen av de olika delmängderna bland problemdrickarna, 2001–2022.

Kvoter	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019a	2019b	2020	2021	2022
Resandeförsel																							
Sprit	1,26	1,28	1,32	1,35	1,42	1,45	1,49	1,56	1,54	1,61	1,62	1,60	1,67	1,91	1,83	1,76	1,55	1,48	1,46	1,15	1,11	1,02	0,99
Starköl	1,28	1,28	1,29	1,31	1,31	1,33	1,30	1,31	1,27	1,27	1,25	1,31	1,35	1,36	1,33	1,31	1,31	1,32	1,32	1,05	1,03	1,03	1,06
Vin	0,93	0,94	0,95	0,98	1,00	1,01	1,02	1,06	1,06	1,11	1,12	1,12	1,15	1,17	1,16	1,16	1,15	1,16	1,18	0,95	1,00	1,02	1,00
Starkvin	0,67	0,68	0,69	0,73	0,73	0,73	0,69	0,69	0,67	0,68	0,68	0,74	0,74	0,86	0,93	0,96	0,83	0,70	0,77	0,52	0,64	0,69	0,68
Cider	1,24	1,25	1,27	1,19	1,18	1,18	1,33	1,33	1,40	1,35	1,38	1,18	1,15	1,04	0,68	0,73	0,73	0,76
Hemtillverkning																							
Sprit a)	0,063	0,063	0,059	0,054	0,043	0,035	0,027	0,023	0,026	0,033	0,040	0,035	0,029	0,026	0,025	0,023	0,026	0,025	0,022	0,020	0,021	0,031	0,040
Starköl	1,38	1,38	1,38	1,38	1,38	1,38	1,38	1,38	1,38	1,38	1,38	1,44	1,44	1,47	1,46	1,43	1,41	1,39	1,42	1,13	1,11	1,09	1,08
Vin	0,93	0,94	0,96	0,97	0,99	1,00	1,03	1,06	1,06	1,09	1,10	1,16	1,16	1,19	1,19	1,20	1,19	1,19	1,20	0,96	0,99	0,99	0,99
Köp av smuglat																							
Sprit	1,32	1,41	1,52	1,60	1,63	1,63	1,67	1,77	1,71	1,79	1,86	2,05	2,28	2,43	2,31	2,01	2,11	2,13	2,38	1,88	1,71	1,54	1,39
Starköl	1,30	1,33	1,39	1,44	1,46	1,54	1,54	1,56	1,54	1,56	1,57	1,65	1,73	1,65	1,65	1,50	1,62	1,62	1,75	1,52	1,32	1,26	1,21
Vin	0,98	1,02	1,02	1,03	1,05	1,15	1,18	1,33	1,24	1,28	1,18	1,16	1,16	1,19	1,19	1,20	1,19	1,19	1,20	0,96	0,99	0,99	0,99
Cider	1,20	1,33	1,33	1,40	1,35	1,38	1,18	1,15	1,04	0,68	0,73	0,73	0,76
Systembolaget (Internet)																							
Sprit	1,37	1,40	1,43	1,45	1,50	1,52	1,57	1,65	1,65	1,72	1,73	1,85	1,85	2,03	1,97	1,90	1,71	1,62	1,59	1,26	1,23	1,16	1,11
Starköl	1,38	1,38	1,38	1,38	1,38	1,38	1,38	1,38	1,38	1,38	1,38	1,44	1,44	1,47	1,46	1,43	1,41	1,39	1,42	1,13	1,11	1,09	1,08
Vin	0,93	0,94	0,96	0,97	0,99	1,00	1,03	1,06	1,06	1,09	1,10	1,16	1,16	1,19	1,19	1,20	1,19	1,19	1,20	0,96	0,99	0,99	0,99
Starkvin	0,68	0,68	0,68	0,68	0,68	0,68	0,68	0,68	0,68	0,68	0,68	0,74	0,74	0,86	0,93	0,96	0,83	0,70	0,77	0,52	0,64	0,69	0,68
Cider	1,20	1,20	1,20	1,20	1,20	1,20	1,20	1,20	1,20	1,20	1,20	1,33	1,33	1,40	1,35	1,38	1,18	1,15	1,04	0,68	0,73	0,73	0,76

a) Avser den andel som den hembrända spriten svarar för av den totala spritkonsumtionen. Tecknet . innebär att delmängderna inte mättes det aktuella året.

C.A.N

CAN – Nationellt kompetenscentrum inom ANDTS (alkohol, narkotika, dopning, tobak och spel). Vårt fokus är undersökningar, forskning och kommunikation. Vi genomför även lokala och regionala undersökningar och kartläggningar på uppdrag av kommuner och län.

CAN är en unik aktör med en fot i civilsamhället och en i det offentliga. Styrelsen utses till hälften av regeringen och till hälften av de cirka 50 medlemsorganisationerna vid årsmötet. CAN står för Centralförbundet för alkohol- och narkotikaupplysning.

Läs mer om oss på www.can.se

